

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгеир форумым чанэу хэлэжьэщт

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет зичэзыу планернэ зэхэсыгъоу тыгъуасэ илагъэр зрищэгъ АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат. Иофтхьабзэм хэлэжьагъ АР-м и Лышхъэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрации ипащэу Владислав Федоровыр.

Республикэ бюджетыр гъэцэ-клагъэ зэрэхъурэм фэгъэхьыгъэу къэгъушылагъ АР-м финансхэмкIэ иминистрэу Долэ Долэтбый. Ащ къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, ильэсэу тызыхэтым имэзий къыклоцI республикэ бюджетым сомэ миллиарди 2,64-рэ фэдэу къыхагъ, ар планэу агъэнэфагъэм ипроценти 105,7-рэ мэхъу, блэкIыгъэ ильэ-сым мыщ фэдэ иуахътэ егъэпшагъэмэ, проценти 128,9-м кIэхъэ. Агропромышленнэ комплексым Иоф шызышIэхэрэм чIыфэу ате-лгыгъэм щыщэу сомэ миллиони 4,1-рэ къызэкIагъэкложыгъ.

Спорт комплексэу ыкIи бас-сейнэу Мыекъуапэ щагъэпсы-хэрэм, электролиниэу «Гъозэ-рыплъ — Лэгъо-Накъэ» зыфи-лорэм, джащ фэдэу гурыт еджэ-пIитIум яшIын ухыжыгъэнхэм апае федеральнэ гупчэм къытIуп-шын фэе мылкъум епхыгъэ Ио-фыгъохэм къэзэрэугъоигъэхэр нэужым атегушылагъэх.

АР-м и Лышхъэрэ ТхьакIу-

щынэ Аслъан пшъэрылгъэу къа-фигъэуцугъэм диштэу, республи-кэр загъэпсыгъэр ильэс 20 зэрэ-хъурэм ипэгъокIэу, министерствэ-хэм ыкIи ведомствэхэм ялофшIэн нахэ агъэлъэшын зэрэфаер Къум-пыл Мурат къыхигъэщыгъ.

АР-м псэолъэшIынымкIэ, транс-портнымкIэ, псэупIэ-коммунальнэ ыкIи гъогу хъызмэтхэмкIэ ими-нистрэу Валерий Картамышевым къызэриуагъэмкIэ, автомобиль гъогуу Инэм — Бжъэдыгъухабл пхырыкIырэ лъэмыджым (псы-хъоу Псэкъупсэ телым) гъэцкIэ-жыныхэр зэрэрашIылэхэрэм къы-хэкIыкIэ, хылыгъэщэ машинэхэм апае ар охътэ гъэнэфагъэм зэфашIыгъагъ. Джырэ лъэхъаным унашъоу ашIыгъэм диштэу, авто-мобилхэр мы гъогум рыкIонхэу фитыныгъэ ялэ хужыгъэ, ау ма-шинэхэм хылыгъагъэ тонн 30-м шIокIы хъуцтэп.

Мы унашъоу игъэцкIэн рес-публикэ ГИБДД-мрэ транспорт инспекциемрэ анаIэ тырагъэ-

тынэу, ар зыукъохэрэм пшъэдэ-кIыжэ арагъэхьынэу АР-м и Правительствэ ипащэ къафигъэ-пытагъ. Къалэу Шъачэ щыклошт экономическэ форумым Адыгеир зэрэфэхьазырым, пшъэрылгъэу зыфигъэуцужыкхэрэм къатегу-шылагъ АР-м экономикэ хэхъо-ныгъэхэмкIэ ыкIи сатыумкIэ иминистрэу Лыхъэс Махъмудэ. Ащ къызэриуагъэмкIэ, сомэ миллиард пчъагъэ зытефэщт ин-вестиционнэ проект 44-рэ ыкIи инвестиционнэ площадкэ 46-рэ республикэм форумым къыщи-гъэлъэгъошт, Иофтхьабзэм чанэу хэлэжьэщт.

АР-м ИофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ зэфэхьысыжъэу къышIыгъэхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, рес-публикэм щыпсэурэ кIэлэцIыкIу мин 18-м ехъумэ загъэпсэфын ыкIи япсауныгъэ зэтырагъэуцожьын алъэкIыгъ. Планэу щыIэм ипроцент 83-рэ ар мэхъу. Адрэ къэнэгъэ процент 17-м къыхиу-быгъэрэ сабыйхэри джырэблагъэ лагерьхэм, санаториэхэм агъэкIо-цтых.

Зэхэсыгъом хэлэжьагъэхэр нэмыкI Иофыгъохэми ахэплъа-гъэх, унэшъоу гъэнэфагъэхэри ашIыгъэх.

(Тикорр.).

БэкIэ щэгугъых

Я Х-рэ Дунэе инвести-ционнэ форумэу «Шъачэ-2011-рэ» зыфилоу Юныгъом и 15-м Шъачэ къыщызэ-уахыгъэм Адыгеир хэла-жъэ ыкIи сомэ миллиард 22-рэ зытефэрэ инвестици-оннэ проект 35-рэ, джащ фэдэу инвестиционнэ пло-щадкэ 46-рэ къыщегъэ-лъагъо.

Адырэ ильэсхэм афэ-дэу Адыгеим ыналэ зыты-ригъэтыщт лъэныкъохэм ащыщых тишъолгыр имэ-къумэщ ыкIи зекIо отрас-лэхэм модернизация епхы-гъэ Иофыгъохэр.

— Анахэ мэхъанэ зиIэ проектхэм ащыщых гектар 20,1-рэ зыубытырэ псэупIэ комплексэу «Зеленое ябло-ко» зыфилоу Краснодар по-мычыжъэу щытым изэте-гъэпсыхъан. Джащ фэдэу АР-м иэкспозиция анахэ чIыпIэ хэхыгъэ щызыубы-тырэр къуаджэу Кошхъа-блэ илэгъо-блэгъухэм индустриальнэ парк щышIы-гъэныр ары, — къыуагъ АР-м экономикэ хэхъоны-гъэхэмкIэ ыкIи сатыумкIэ иминистрэу Лыхъэс Махъ-мудэ.

АР-м и Лышхъэрэ Тхьа-кIушынэ Аслъан Адыгеим иинвестиционнэ политикэ

хэхъоныгъэшIухэр егъэ-шIыгъэнымкIэ мы фору-мым зэрэхэлажъэхэрэм мэ-хъанэшхо реты. Аужырэ уахътэм республикэм ижо-номикэ инвестициеу халъ-хыгъэр сомэ миллиард 50-м къехъу. 2010-рэ ильэсым республикэм инвестицион-нэ проектышхуищ щыгъэ-цэкIагъэ хъугъэ, ахэм зэ-кIэмкIи сомэ миллиардищ фэдиэ ахалъхыгъэ, ИофшIэ-пIэ чIыпIэ 460-рэ къызэлуа-хын алъэкIыгъ. Джащ фэ-дэу Къыблэ федеральнэ шъолгырым социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэхэр ышIынхэмкIэ проектым къыдхэлъытагъэу 2020-рэ ильэсым нэс аграрнэ-про-мышленнэ комплексым, туризмэм ыкIи псэолъэшI индустрием алъэныкъокIэ Адыгеим проектищ щызэ-шIуахынэу агъэнэфагъ.

Мы ильэсым Шъачэ щыклорэ форумым инве-стиционнэ проектэу респу-бликэм къышигъэлъагъохэ-рэр шэпхъэ гъэнэфагъэхэм адиштэным анаIэ тырагъэ-тыгъ. Адыгеим иэкономикэ ахъщэ къыхэзылгъэ зы-шIоигъо инвесторхэм зэлу-кIэгъу-зэдэгущыIэгъухэр адашIышгъэх.

КИАРЭ Фатим.

Социальнэ Иофыгъохэр

ИэпыIэгъу афэхъугъэх

Хабзэ зэрэхъугъэу, ильэсыкIэ еджэгъум кIэлэцIыкIухэр фэгъэ-хъазыргъэнхэм ильэхъан къы-зысырэм, Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ и Министерствэ ИэпыIэгъу афэхъу гъот макIэ зиIэ

унагъохэм. Ахэм афэдэ унэгъо 355-мэ ялгъэу тхылыгъэр цIыфхэр социальнэу къэухъумэгъэнхэмкIэ органхэм къарахылыгъагъ мы-гъэ. Сомэ мини 3-м нэсы кIэлэ-цIыкIухэм апае ны-тыхэм джа-щыгъум аратырэр. Ар зэлъыты-

гъэр Иоф ымышIэу унагъом ис нэгъырэ пчъагъэр ары.

Адыгэ Республикэм ИофшIэ-нымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоны-гъэмкIэ и Министерствэ ипрес-скулъкъу тызэрэщигъэгъоза-гъэмкIэ, мы ильэсым а Иофтхьа-бзэм сомэ мин 791-рэ пэлуагъэ-хыгъ. Ар республикэ бюджетым къыхагъэкIыгъ. Адыгэ Респу-бликэм иминистрэхэм я Кабинет социальнэу цIыфхэм ИэпыIэгъу афэхъугъэным фэгъэхьыгъэ уна-шъоу ыштагъэм ар къыделъытэ, ильэс къэс, мыбэми, зэтыгъоу ар араты гъот макIэ зиIэ унагъохэм якIэлэцIыкIухэр еджапIэм чIэхъа-жыныхэм фагъэхъазырынхэмкIэ къызыфагъэфедэным фэшI.

ЦIыфхэр социальнэу къэухъу-мэгъэнхэмкIэ органэу чIыпIэхэм ащылэхэр ары лъэлу тхылыгъэр зэ-ратыхэрэр, ахэр ары мы Иофы-гъом фэгъэхьыгъэу узыщыкIэ-упчIэн плъэкIыщтыри.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

Адыгэ Республикэм
ия 20-рэ ильэс ипэгъокI

Къашъор имыльку шъхъаI

**Лэпкъ къашъор сыда къэзыгъэдахэрэр?
Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу, ду-
наим щыцIэ-
рыло къэралы-
гъо ансамблэу
«Налмэсым»
икъэшъокIо
аныхэ ИэпIа-
сэмэ ахалы-
тэу Бэрзэдж
Сыхъатбий
упчIэм джэуап
къыритыжъэ,
зэгъэпшэнхэр
ышIыгъэх,
адыгэ шъуа-
шэмрэ псау-
ныгъэмрэ апэ-
рэ чIыпIэм
ыгъэуцугъэх.**

(ИкIуух
я 8-рэ н. ит).

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Адыгэ Республикэм исхэм япсауныгъэ икыуэхумэн, лэжбаклохэм ясоциальнэ-экономикэ фэдэхэм якъэгъэгъунэн илахышхо зэрахышхыэрэм, илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыригъэу псауныгъэр къызэриуэхумэрэм ыкIи ыныбжэ илъэс 70-рз зэрэхурэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшшоагъ **Стреблянская Марие Александр ыпхъум**, муниципальнэ образованиеу «Джэджэ районым» иадминистрация архив IофхэмкIэ иотдел ипашэ.

* * *

Илъэсыбэ хъугъэу шIуагъэ къытэу муниципальнэ къулыкъур зэрихыэрэм, документхэр къэухъумэгъэнхэм ыкIи цIыфхэм яфитыныгъэхэмрэ яшIоигъоныгъэхэмрэ афэлэжъэгъэным епхыгъэ пшгъэрылъ къинхэм язэшIохын чанэу зэрэхэлажъэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшшоагъ **Стреблянская Марие Александр ыпхъум**, муниципальнэ образованиеу «Джэджэ районым» иадминистрация архив IофхэмкIэ иотдел ипашэ.

Дунэе Адыгэ Академием изэIукI

КъБР-м икыэлэ шхъалэу Налщык ШIэныгъэхэмкIэ Дунэе Адыгэ Академием изэIукIэ щылагъ.

Пэублэ псалъэкIэ ар къызэ-Iуихыгъ Дунэе Адыгэ Академием (АМАН-м) ипрезидентэу, академикэу А. М. Нэфыштым. Форумым иIофшIэн хэлажъэхэрэмрэ ащ къекIо-лагъэхэмрэ шIуфэс къарихыгъ, зэгурьIоныгъэ ахэлгъэу Iоф ашIэнэу къаджагъ. Организацием иIэшхъэтет къызэ-гушыIэм, АМАН-м ирегион отделениехэм 2010-рз илъэ-сым ишышхъэIу мазэ къы-щыублагъэу 2011-рз илъэсым ишышхъэIу нэс ушэтын Iоф-шIэнэу зэшIуахыгъэр къыгъэ-лгъэгъуагъ.

А. М. Нэфыштым иотчет къышхыгъэшхыгъэ научнэ организацием зэрэщытэу, джаш фэдэу ащ ичлен пэпчъ, Iофэу ашIэрэм мэхъанэшхо зэрIэр шэн-хабзэхэр къэлэтыжыгъэн-хэмкIэ. Отчетнэ лъэхъаным АМАН-м и Адыгэ научнэ гупчэ ушэтын Iофыгъохэу бзэм, философием, социологием, экономикэм, адыгэхэм ятарихь ыкIи якультурэ афэгъэхьыгъэу Iофтхъэбзэ макIэп зэрахыгъэр.

АМАН-м и Адыгэ шIэныгъэ гупчэ ичленхэм отчет лъэхъаным научнэ журналхэм статья пшIы пчъагъэ къадагъэхьагъ.

АМАН-м иученэ секретарь шхъалэу, АМАН-м иакадемикэу Хь. М. Тхъазэплтым идоклад къэбар гушIуагъокIэ къы-ригъэжъагъ. Ар зыфэгъэхьыгъа-гъэр джырэ гуманитар академием и Налщык филиал идиректорэу, АМАН-м иакадемикэу Атабые Алий наукамкIэ, культурэмкIэ, гъэсэныгъэмкIэ ыкIи бизнесымкIэ Кавказым (Москва) и Урысые общественнэ академие и Президентэу зэрэхадзыгъэр ары. Докладым къы-щыгъэгъэшхыгъэх анахь Iофышхо илъэсым къыкIоцI зэшIо-зыхыгъэхэр. Ахэм ашыщых математическэ наукэхэмкIэ, информационнэ технологиехэмкIэ дунэе институтым ичленхэр.

Академикхэм ашыщхэм ягъэ-хъэгъэшхохэр шIухъафтынхэмкIэ, наградэ зэфэшхъафхэмкIэ хагъэунэфыкIыгъэх. Щытхъум иорден АМАН-м и Президентэу А. М. Нэфыштым фагъэ-

шъошагъ. Академикэу Р. Шидактым (Налщык) Вавиловым ыцIэ зыхырэ медалыр рапэ-сыгъ, академикэу Е. Харитоновым (Краснодар) «Пшызэ шъолыр хэхъоныгъэ ышIы-нымкIэ илахышхоу хильхъа-гъэм пае» зыфиIорэ медалыр фагъэшшоагъ. Академикэу А. Шэуджэным (Мыекьопэ) «Адыгеим и Щытхъузехъ», «Пшызэ шъолыр хэхъоныгъэ ышIынымкIэ илахышхоу хиль-хъагъэм пае» зыфиIорэ медаль-хэр ратыгъэх.

Академикэу М. ХьокIоным (КъБР) щытхъуцIэу «КъБР-м инаукэ изаслуженнэ IофышI» зыфиIорэр фаусыгъ. АМАН-м ивице-президентэу Бэчыжэ Лейлэ АМАН-м иакадемик удо-стоверение ритыгъ зэлыашIэрэ шIэныгъэлэжъэу, физикэ-мате-матикэ наукэхэмкIэ докторэу, Чэчэн Республикэм наукэхэмкIэ и Академие иакадемикэу Дадашев Райком.

ЗэлыашIэрэ художникэу, АМАН-м иакадемикэу КIышъ Мухъадин ишхъэгъусэу ыкIи именеджерэу Жаклин Диана Мосс (Великобританиер) фору-мым хэлажъэхэрэм зэрээзды-рагъэштагъэм тетэу, АМАН-м иакадемик гъэшIуагъэу хъугъэ. Джаш фэдэу Б. М. Бырсырым ипредложениекIэ Адыгеим и Парламент идепутатэу М. М. КIэрмытыр АМАН-м иакаде-мик гъэшIуагъэу хадзыгъ.

Еджэгъэшхохэм язэIукIэ адыгэ пстэуми зэдагъэфедэнэу зы адыгабзэ штэгъэным иIофи щытегушыIагъэх, ау ар къынэу, охътаби текIодэнэу алъытагъ...

АМАН-м иревизионнэ комис-сие и Тхъаматэ ыкIи АМАН-м идействительнэ членхэмрэ АМАН-м икорреспондент-хэмрэ яхэдзынхэри щылагъэх. АГУ-м педагогикэмрэ мето-дикэмрэкIэ ифакультет идека-нэу, педагогикэ шIэныгъэхэмкIэ докторэу Хьакьунэ Фати-мэ Пшымафэ ыпхъумрэ Адыгэ педколледжым идиректорэу Ацумыжэ Казбек ГъучIыпсэ ыкьомрэ АМАН-м ичлен-кор-респондентхэу хадзыгъэх.

ХЬОКIО Фатим.

Гупчэ къызэIуахыгъ

ОАО-у «Кубаньэнерго» зыфи-Iорэм икыутамэу Адыгэ электри-ческэ сетьхэм цIыфхэм яфэIо-фашIэхэр зыщагъэцэкIэштхэ Гупчэ тыгъуасэ къыщызэIуа-хыгъ. Ащ фэгъэхьыгъэ зэхэхьэм хэлэжъагъэх «Кубаньэнергэм» ыкIи Адыгэ электрическэ сеть-хэм япашэхэр. ЦIыфхэм яфэIо-фашIэхэм ягъэцэкIэн фэгъэхьы-гъэ программэм тетэу, потреби-тельм нахь пэблагъэ хъунхэм, упчIэу е тхъаусыхэу яIэхэм нахь псынкIэу джэуапхэр аратыжы-н

хэм афэшI ар къызэрэзэIуахы-гъэр къыхыгъэшхыгъ Адыгэ элек-трическэ сетьхэм япашэу Натхэо Азэмат. Ащ къызэриуагъэмкIэ, Адыгэ электрическэ сетьхэм япхыгъэ Мыекьопэ, Красногвар-дейскэ, Джэджэ, Кошхъэблэ, Шытхъэлэ ыкIи Апшеронскэ районхэм мыщ фэдэ гупчэхэр къащызэIуахынхэ гухэлъ яI, 2012-рз илъэсым ыкIэм нэс ар гъэцэкIагъэ хъушт.

Мы мэфэ дэдэм, предприяти-ем ипашэхэм лентэ плъыжыр

зызэпаупкIым ыуж, Гупчэм иIоф-шIэн ригъэжъагъ. Физическэ ыкIи юридическэ лицэу мы от-раслэм ылъэныкьокIэ зыгорэм ыгъэгумэкIырэр къауалэмэ, Iэ-пыIэгъу ратынэу ащ испециали-стхэр хъазырых, лъэхъаным ди-штэу ящыкIэгъэ псэуалгъэхэмкIи зетэгъэпсыхъагъэх. ЦIыфыр емыкIуалэу телефонымкIэ афы-теомэ е электроннэ шIыкIэм те-тэу игумэкIыгъо афиIуатэмэ, охътэ кIэкIым джэуап къыраты-жышхт, ищыкIэгъэ тхылъхэри фагъэхъазырышхтх.

ХЬУТ Нэфсэт.

ТигумэкIхэр

Композитор тхъапша ордэ зыусырэр?

Адыгэ Республикэм икомполиторхэм я Союз нэбгыри 7 хэтыр. А пчъагъэм щыцэу ордэ зыусырэр бэп. Сыда ар къызыхэкIырэр?

Урысыем инароднэ артистэу Нэхэе Аслъан, Урысыем иску-ствэхэмкIэ изаслуженнэ Iофы-шIэшхоу КIыкI Хьис, Урысыем изаслуженнэ артистэу, Адыгеим инароднэ артистэу Андзэрэкьэ Чеслав — ахэр арых музыкаль-нэ произведение инхэр, ордэхэр зыусыхэрэр.

Комполиторхэм я Союз хэтых Алла Соколовар, Шэуджэн Бэлэ, Татьяна Суховар, Къэгъэгъэ Бай-зэт, ау ахэр музыковедэу щытых, ордэ аусырэп. Композитор ныб-жыкIэхэу Хъупэ Муратрэ Гъот Аслъанрэ АР-м икомполиторхэм я Союз хэтыжхэп. Зыр Испа-нием, ятIонэрэр Канадэ щэпсэх.

Рапсым ипхъын рагъэжъагъ

Адыгеим ирайониплтымэ рап-сым ипхъын ащырагъэжъагъ. Ахэр Кошхъэблэ, Красногвар-дейскэ, Теуцожь ыкIи Шэуджэн районхэр арых. Мы илъэсым зэ-ррахъухъэрэмкIэ, республикэм чIыгу гектар 11455-рз рапсым щырагъэубыгъышт. Джырэ уахътэ ехъулэу гектар 1450-м ар рагъэ-кIугъах.

Специалистхэм къызэралорэм-кIэ, джыдэдэм рапсыр зыча-пхъырэ уахътэм ишIупI, хъызмэт-шIапIэхэм икыоу чылапхъэхэр яIэх, зычапхъышт чIыгур хъа-зыр, ау ащ ицIынагъэ тIэкIу уигъэрэзэнэу щытэп. Арэу щыт нахь мышIэми, Юныгъом ыкIэ нэс ащ ипхъын чIыгулэжъхэм аухын гухэлъ яI, нэужым бжы-хъасэхэм афежъэштх.

АР-м мэкъу-мэщымкIэ и Ми-нистерствэ иотдел ипашэу Аб-редж Эммэ къызэриуагъэмкIэ, блэкIыгъэ илъэсым нахьы мыгъэ

коцымрэ хъэмрэ нахьыбэу ап-хьынэу рахъухъагъ — зэкIэмкIи гектар мин 93,9-рз.

ИШЪЫНЭ Сусан.

Къуальхъэр ыштагъэп

Адыгэ Республикэм хэгъэу кIоцI IофхэмкIэ и Мини-стерствэ къызэритырэмкIэ, Юныгъом и 5-м къыщегъэ-жъагъэу и 11-м нэс республикэм бзэджэшIэгъэ 79-рз щызэрахъагъ. Ахэр бзылъфыгъэм ебэныгъэхэу 2, эконо-микэм ылъэныкьокIэ бзэджэшIэгъэ 5, тыгъуагъэхэу 33-рз, хъункIэн бзэджэшIагъэу 5, нэмыкIхэри. Бзэ-джэшIагъэ зезыхъагъэу зэгугъэфэхэрэ нэбгырэ 75-рз агъэунэфыгъ.

Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шIэгъэ 9 къатехъухъагъ, нэбгырэ 13-мэ шъобжхэр атещагъэхэ хъугъэ. Ешъуа-гъэу рулым кIэрысхэу водитель 64-рз къаубытыгъ.

Азербайджан щыщхэу бзэ-джэшIагъэ зезыхъагъэхэм уго-ловнэ пшгъэдэкIыжэ амыхъыным пае ахэм ялахылхэм республикэ полицием икыулыкъушIэ горэм ахъэр къуальхъэр ратын гухэлъ зэ-ряIагъэр правэухъумэкIо орган-хэм агъэунэфыгъ. МВД-м иIо-фышIэ уголовнэ Iофыр зызэф-шIыжыкIэ, сомэ мини 10 раты-нэу раIуагъ, нэужым къуальхъэр сомэ мин 50-м кIэхъагъ. Мы Iо-фым лъапсэу фэхъугъэм шъу-щыдгъэгъозэн. АдыгэкIалэ дэт унэ горэм илгыгъэ сомэ мини 120-р зытыгъугъэу зэгугъэфэхэ-рэ бзылъфыгъэу Азербайджан щышхэр бэмьшIэу полицием икыулыкъушIэхэм къаубытыгъ. Ар къызэралупщыжышхтхэм пае IэнатIэ зылыгъ пашэм ахъэр

къуальхъэ ритынэу ащ ышыпхъу фэягъ. Ау полицейскэр «ышэ-фын» ылъэкIыгъэп. Бзылъфы-гъэтиIум ялахылхэр ащ къыш-уцугъэхэп, къуальхъэр фэдитфы-кIэ нахьыбэ ашIыгъ. Ар къулы-къушIэм къыратын аIозэ, бзэ-джашIэхэр къаубытыгъэх. АР-м и МВД ипашэу Александр Ре-чицкэм законыр зымыукъогъэ полицием иIофышIэ рэзэныгъэ гушыIэхэр риIуагъэх ыкIи къы-ратынэу щытыгъэ къуальхъэм фэ-диз шIухъафтынэу ритыжыгъ. Ащ фэгъэхьыгъэ унашъоми кIэ-тхэжыгъ.

Мыекьуапэ щыпсэурэ кIэ-лэ ныбжыкIэм иавтомобилэу ВАЗ-2106-р зэрэшIуафыжъа-гъэм фэшI полицием икыулы-къушIэхэм закыфигъэзэн фаеу

хъугъэ. Ащ таксистэу Iоф ешIэ. Юныгъом и 7-м, пчэдэжыым сы-хъатыр 5-м адэжэ, кIалэ горэ къекIолIагъ ыкIи Шытхъалэ ни-гъэсынэу къелъэлугъ. Водитель урамым тетэу тутын зэрешъорэр бзэджащIэм къызыфигъэфедэ, машинэр рифыжъагъ. Чъэрэ ав-то-транспортным иаужырэ пчъэхэр таксистым къызэIуихыхи, сало-ным зыридзэн ылъэкIыгъ. Авто-мобиль кIоцIым нэбгыритIур щызэзэуагъэх. Нэужым бзэджа-шIэм рулыр фэмыгъэIорышIэу дэчэхэи, къэуцупIэм Iутыгъэ ма-шинэ горэм еутэкIыгъ. Мыщ фэ-дизыр зышIагъэм илъэс 22-рэ ыныбжэ, зэрагъэунэфыгъэмкIэ, ар ешъогагъ. Iофыр судым зэ-хифышт.

Джэджэ районым щыпсэурэ бзылъфыгъэ ныбжыкIэу нарко-тикхэр зыщэщыгъэхэр оператив-никхэм агъэунэфыгъ. Юныгъом и 7-м Мыекьуапэ щыщ хъу-лъфыгъэ горэм наркотикхэр ри-щэхэзэ ар къаубытыгъ. Нэужым иунэ къызалыхъум, кIэп грамм 40 ыкIи Iушхъэм хэшIыкIыгъэ наркотик грамм 15 къырагъота-гъэх. Бзылъфыгъэм ишхъэгъу-си къаубытыгъ, тIуми наркотик-хэр агъэфедэх. Джырэ лъэхъаным зэхэфын Iофтхъабзэхэр макIох.

ШИАГЪЭУ

ялэхэр зэфахьысыжьиыгъэх

Сабий Ыгыпнэхэр кызылэуахы

Непэ тиреспубликэ гэсэныгъэм ылэныкыоклэ пшэрыл шхьалэу илэхэм зэу ащыц кэлэцлыкы ыгыпнэхэр кьоджэ еджапнэхэм япхыгъэхэр кызылэуахыгъэнхэр. А учреждениехэм джыри еджапнэм члэмыхьагъэхэр программэ гъэнэфагъэм тетэу ащырагъэджэштых. Мыщ фэдэ юфыгыуаклэмкэ Тэхьутэмыкыое районым гъэхьагъэхэр ешлэх.

2010 — 2011-рэ илээс еджэгъум кьуаджэу Шынджы дэт еджапнэу N 24-м епхыгъэу нэбгырэ 55-мэ ателытэгъэ кэлэцлыкы ыгыпнэхэр кызылэуахыгъ. Джы Афышпынэ, Козэт ыкнэ Пшызэ Лушью Юс Поселкаклэм адэт еджапнэхэм гъэцкэжыныхэр ащэклох, кэлэцлыкыгъэхэр зыцагыгъышт группэхэр шлэхэр ялэштых.

Еджапнэм зыщыфагъэхьахьхэр группэхэм районым ит еджапнэ 8-мэ юф ашашлэ. Икыгъэ илээс еджэгъур пштэмэ, ащ нэбгырэ 118-рэ ащылагъ.

Сабийхэм кьахэкыгъ кьабзэу, юпкнэу мыгушылэпшхуэхэр: зэшлуанэхэрэр, бзэгуацохэр, нэмыкхэри. Ахэм афэдэхэм апае ыгыпнэхэр «Насыпым», «Калинкэм» группаклэхэр кьащызэлуахыгъэх.

Кэлэегъаджэхэм яшлэныгъэхэм ахагъахьо

Гъэсэныгъэмкэ мэхьанэшхо зилэ юфхэм ащыц кэлэегъаджэм ишлэныгъэ, илофшаклэ, ащ гъэпсыкнэу, шлыкнэу кьыхихыгъэрэм, ыгъэфедэхэрэм ренэу ахыгъэхьоньр. Тэхьутэмыкыое район администрацием

гъэсэныгъэмкэ и Гъэюрышлэпнэ ар инэплэгъу ригъэкырэп.

Илээс еджэгъоу икыгъэм кэлэегъэджэ 40-м еху курсхэм ащылагъ. Апшгъэрэ категориер — кэлэегъэджи 3-мэ, апэрэ категориер нэбгырэ 43-мэ кьафагъэшшоагъ.

Ясэнэхьат нахь фэшагъэ хьунхэмкэ, юф зыдашлэжынымкэ, гъэхьагъэхэр ашлынхэмкэ яшлуагъэ кьэкло кэлэегъаджэхэм азыфагу зэхашэрэ зэнэкьокыухэм.

Адыгеим шыклогъэ зэнэкьокыое «Илээсым икэлэпнэу» зыфиюрэм Яблоневскэм дэт кэлэцлыкы ыгыпнэу «Пцлэшху» зыцлэм икэлэпнэу Елена Щербань хагъэунэфыкырэ чыпнэ кьышдыдихыгъ ыкнэ ахьщэ шлухьафтынэу сомэ мин 30 кьыратыгъ. Джащ фэдэу сабий ыгыпнэхэр анахь дэгъухэм ахалытагъ «Пшысэ» зыфиюу Инэм дэтыр (ипашэр С. Шэуджэн). Ахьщэ шлухьафтынэу сомэ мин 300 ащ кьыфагъэшшоагъ. Нэмыкнэу учреждениехэр районым итхэми гъэ

кружок 48-рэ зэхашэгъагъ.

1999-рэ илээсым кьышегъэжыагъэу кэлэцлыкы ыгыпнэхэм адыгабзэмкэ шырагъаджэхэр аублагъ. Бзэр зэрагъэшлэнымкэ, адыгэмэ якультурэ, ящылэклэ-псэуклэ шыгъуазэ зыфашынымкэ кэлэцлыкы хэм амал ялэ хьугъэ. Икыгъэ илээсым адыгэ кэлэцлыкы 1047-мэ, урыс ыкнэ нэмыкнэу лъэпкыгъэм кьахэкыгъэ нэбгырэ 1147-мэ адыгабзэр зэрагъэшлагъ.

Сэкьатныгъэ зилэ кэлэцлыкыгъэхэм яегъэджэн

Тэхьутэмыкыое районымкэ ащ фэдэ сабий 13 икыгъэ илээс еджэгъум рагъэджэагъ. Ахьщэ ащ пэлухьагъэр республикэм ибюджет кьыхахыгъ.

Сэкьатныгъэ зилэ сабийхэр яунэхэм арысхэр егъэджэгъэнхэм изэхэщэн ипроект хьазыр зэхьум, гъэсэныгъэмкэ район гъэюрышлэпнэм иметодическэ

гъэхэм атетэу олимпиадэ ыкнэ зэнэкьокы зэфэшхьафхэр афызэхашэх. Зишлэ шлэгъошлэ еджапнэхэм яцлыкыгъом кьышцублагъэу сэнаушыгъэ нэшанэхэр кьахьафхэр хабзэ. Ахэр игъом кэлэегъаджэм кьыхыгъэщынхэ, адэлэпылээз ыпэкнэу лъыгъэклогъэнхэ фае. Икыгъэ илээс еджэгъум предмет зэфэшхьафхэмкэ олимпиадэхэр ыкнэ спорт зэнэкьокыухэр зэхашагъэх. Ахэм нэбгырэ 1226-рэ ахэлэжыагъ.

Кэлэегъэджэ кадрэхэр

Еджапнэ зэфэшхьаф 22-у районым итым кэлэегъэджэ 488-мэ юф шашлагъ. Кэлэегъаджэу юф зышлэхэрэм япроцент 28-р пенсионер, илээситлэм щегъэжыагъэу илээситлым нэс юф зышлагъэхэр процент 4 мэхьух. Процент 64-р илээс 20-м кьехьугъэу мэлэжэ. Зэрэхьурэмкэ, пенсиен нэсыгъэ е охьтэ благъэм клонэу шытыр нахьыбэ мэхьу, ныбжыкнэхэр нахь маклэх. Арышгъ, пащэхэр кадрэ юфыгъоухэм ягушысэхнэ фае.

Анахь хьунхьэхэр кьыхагъэщыгъэх

Кэлэегъэджэ конференциеу Тэхьутэмыкыое районым шы-

кьуагъэм хэлэжыагъэх администрацием ипашэу Пшыдатэкьо Ризо, народнэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Василий Кравченкэр, кьоджэ ыкнэ поселкэ псэупнэхэм ялэшхьатетхэр, гъэсэныгъэм иучреждениехэм япашэхэр, кэлэегъаджэхэр, нэмыкхэри.

Район администрацием ипашэу Пшыдатэкьо Ризо кьэзэрэугъонгъэхэм шлуфэс кьарихыгъ. Нэужым икыгъэ илээс еджэгъум юфшлагъэу ялэхэм гъэсэныгъэмкэ район гъэюрышлэпнэм ипашэу Шхьэлэхьо Нурбий ащигъэгъозагъэх. Ащ ипсалэ зэлуклэм хэлэжыэхэр тегушылагъэх, ищыкнэгъэ рекомендацехэр аштагъэх. Етланэ кэлэегъаджэхэм афэгъушлуагъэх.

Кэлэегъэджэ 20-мэ ахьщэ шлухьафтынхэмрэ шытхьу тхылыхэмрэ аратыжыгъэх. Кэлэеджаклохэм ярайон спартакиадэ апэрэ чыпнэр кьышдыдзыхыгъэ командэхэми афэгъушлуагъэх, ахьщэ шлухьафтынхэмкэ кьыхагъэщыгъэх.

Клэухым кэлэеджаклохэм кьагъэхьахьыгъэ концертыр зэлуклэм кьеклолагъэхэм кьафагъэлэгуагъ.

ХЪУШТ Щэбан.

отдел юфшлэн зэфэшхьафхэр зэхышагъэх. Сымаджэхэм шлэныгъэ агъотынымкэ амалышлюу шылэ хьугъэхэр ны-тыхэм зашагурагъэлэгъэ зэлуклэхэр афашыгъэх.

Сэнаушыгъэ зыхэлъ еджаклохэм агелэх

Район гъээтэу «Согласие» зыфиюрэм иномерхэм ащыц гъэсэныгъэмкэ гъэюрышлэпнэм ипашэу Шхьэлэхьо Нурбий «Зишлэ шлэгъошлюу, еджэнымкэ сэнаушыгъэ зыхэлъхэм талэлэныр типшэрыл» зыфиюрэ статья кьыригъэхьагъагъ. Ахэм афэдэ кэлэцлыкыгъэхэм лэпылэгъур зэрафызэхэщэгъэшт зэкнэлыкыагъэр авторым ащ кьышлуагъ.

Охьтэ ыкнэ шлыкнэу гъэнэфа-

Сурэтхэр «Адыгэ макъэм» иархив кьыхэтхыгъэх.

ХЪОТ Заур: «Сызэрэзеклощтыр адыгэм зэришыщтым

А гушылэу Хъот Заур кылуагъэхэр сыгу рихыгъэх. Ахэм апыдзагъэу «сыхэукъоуи кы-хэкырэп» ылуи кызыпегъэхъожым, лъэшэу згъэшлэгъуагъэ.

Цыфхэр цылэх илъэсыбэ хъугъэу ошлэхэми, бгъэшлэгъон горэ ренэу ахэплъагъоу. Ахэм ащыщ УФ-м культурэмкIэ изаслуженнэ Iофышлэу, АР-м искусствэхэмкIэ изаслуженнэ Iофышлэшхоу, Ростов, Краснодар, Мыекъяупэ яапшээрэ еджаплэхэм япрофессор гъэшлуагъэу, АР-м и Къэралыгъо филармоние идиректорэу Хъот Заур.

Мы мафэхэм Адыгэ Республикэр зыщылэр илъэс 20 мэхъу, ащ мээ зытлукIэ кыкIэлъы-клоу Адыгэ къэралыгъо филармоние илъэс 40 хъушт. А хъугъэ-шлагъэхэр арых Хъот Заур зыфэдгъээзэныр кызыхэкIыгъэр. Культурэм изэхэщэкIо чан ренэу политикэм пэблэгъагъ. Депутатэу кыхэкIыгъ. Сыдигъуи Заур шыпкыагъэр игъусэгъугъ. Зыпарэуи кыхэмыт цыфыр кыгъэгъунээ, ишлэшхэр анахь пэцэ иным рилохэу кыхэкIыгъ. Iофым хэ-кIыплэ кыфамыгъот зыхукIэ, «Зыгорэ къало-ба, Цикузиевич» алоу мэхъу. Культурэм фэгъэ-загъэу къэпIон хъумэ, талант зыхэлъым (кызыхэкIыгъэ лъэпкъым емылбытыгъэу) лыхыурэ цыф.

СиIофшIэн елбытыгъэу Заур илъэсыбэм кыкIоцI сы-лбышлэгъэу амал сIагъ. Ренэу культурэм, искусствэм яIофышлэхэм ахэт, япчэгъу ит, загъорэ цыф пхъашэу ухаплгъэми, къе-упчIыжырэу ыгъэлэсэн, ыгъэ-дэлон елгъэ. КызэкIэнагъэм е зызыгъэгъусэгъэм (ар яшэн

ипэшэн зыкIилъэкIырэр. Заур кыгурэлэ IэпIэсэныгъэ зы-хэлэ цыфхэр бгъэдэлонхэр зэрэмыпсынIкIэр, уафэсакыгъэ къепщэкIынхэ зэрэфаер. Арэу цытми, пащэм ахэр кызызри-щэлIэнхэм тешыныхьэрэп. Зэ-горэм кылоу зэхэсхыгъэ гушы-лэхэр сшыгъушпшэхэрэп: «Ахэм

искусствэм иIофышлэхэм яна-хыбэм) «зэ-зэ, ар хъуштэп, мыш тетэу тэгъэшIы» зырило-кIэ, цыфым игубж текIы. Сыда Iомэ цыхьэ кыфешIы, къу-малыгъэ зэрэдызэрымыхъа-щтыр ешIэ. Арын фае коллек-тив пчъагъэ зыхэхьэрэ филар-монием илъэсыбэ хъугъэу ащ

уряпэшэныр кыгуапэсын фае». ЕтIани зы гупшысэ шъхъэм къехьэ. Директорым игуадзэ-хэми, ибухгалтери, иадмини-страторхэми ренэу арело: «Филармоние зыфыщылэр ыкIи цызыгъалэрэр артистыр ары нахь, шъорэп».

Заур ыгукIэ шъхъафит,

пщылI шэн зилэхэм ащыщэп. Ахэм ежъ ашеухьэ.

— Цыф IорышIэ дэдэхэм сашщынэ, — еIо ащ. — Цы-фыр ыгукIэ шъхъафитын фае. ПщылI шэн зилэ, пщылIыным фэхъазырым ущыщынэн фае. Сэ чIыплэ кыин Iаджыми са-рыфагъ, пчъагъэри сыпэрыо-хъуджагъ, ау сынапэ сшагъэп, сырыкIэгъожъэуи зыпари сша-гъэп.

Мы чIыплэм сыгу къэкIы-жыгъ Заур зы мафэрэ зэрэми-нистрагъэр. Дунэе политикэм ащ фэдэ цымыхъугъэнкIи хъун. Шъэумэн Хъазрэт ипрезиден-тыгъом зы мафэрэ ар минис-трэнэу «инасын кыхыгъ». А лъэхъаным министрэхэр бэрэ зэблахъухэу хъуштыгъ. Прези-дентым республикэм ис цыф-хэр дэгъоу зэрымшIэхэрэм, адыгэхэм нэшIу нэмыкIыкIэ зэрымшIырэ, игъусэхэм ало-рэр ышлэш зэрэхурэм къа-хэкIэу, кадрэхэм ягъэнэфэн-кIэ хъукъоу хъугъэ. Ащ фэд мы чIыплэри. Ау Заур ар шъхъа-кло ышIыгъэп, теукIытыхъэуи, ыушъэфъэуи цытэп.

— А IэнатIэр кысфагъэ-шъошэным сыкIэнэщIыгъэп, сэркIэ ар ошIэ-дэмышIэ Iофэу цытыгъ. Ары хъугъэр сыгу кьеоу, гухэкI зыкIыхэсымы-шIыкIыгъэр. СишыIэныгъэ хэ-хъухагъэу сызымыгъэгумэ-кIыгъэмэ ар ащыщ. IэнатIэм пае згъэлъIуагъэхэп, сылъэ-луагъэп, арын фае ащ фэдизэу сызыкIимыгъэгумэ-кIыгъэри.

А лъэхъаным президенты-гъэу Шъэумэн Хъазрэт кыте-хъан зэхъум игъусагъэхэм са-хэтыгъэп, сэ Джарымэ Аслъан дезгъаштэщтыгъ. Премье-рыгъэу Николай Демчук мафэ горэм кысаджи, IэнатIэм сы-лухъан фаеу кызысIом, ар

зэрэмыхъуштыр, пащэм сIлъэ-гъугъэу, сишIэу зэрэщымытыр есIуагъ. Силъэгъоу, «Мыр хэт?» зилэ, кызызэрсэмыкIуштыр есIуагъ. Арэу цытми, унашъор аштагъ. Ау гур бгъэпIэн плъэ-кIыштэп, сшлагъэ Iофым зыго-рэ зэрэхэлъыр. Сыдрэ хъугъэ-шлагъэи зыгорэм уфегъасэ. А лъэхъаным бэ кызыгурылуа-гъэр...

Лъэпкъ Iофхэм, лъэпкъ куль-турэм, искусствэм агъэгумэ-кIырэ цыфым игупшысэхэр чыжъэу макIох. Ежъ зипэщэ филармоние зы къэралыгъо цыкIу мэхъу. Ащ елбытыгъэу пащэр лъэныкыуабхэм агъэгумэ-кIы. Ау анахь шлошъхъуны-гъэшхо зыфырилэмкIэ къед-гъэжъэн. Сабыир оредым хэ-тэу, оредымкIэ бгъэсэн фаеу ащ елбытэ. Ары ныбжыкIэм укIыти, намыси кыхэзылхьэ-рэр. Сабыим гупшысакIэ езы-гъашIэрэр оредыр ары.

— Виктор Гуго кызызри-тырэмкIэ, «сыдрэ къэралы-гъуи хэхъоныгъэ ышIыным-кIэ пкыгъэуищымэ мэхъанэ

Къэралыгъом зыгорэхэр ешIэхэ фэд, ау цыфым изэстетическэ плуныгъэкIэ чIэнэгъэшхохэр тилэх. Непэ цыфыр зыхэдэн щылэн фае, классическэ орэ-дым нэмыкIэу джазым, инст-рументальнэ музыкэм, фольк-лор е авторскэ оредым едэ-Iунэу амал езытын фаер фи-лармоние ары нахь, чIыунэр, чэу нэзыр арыхэп.

IэкIыб къэралхэм непэ та-кIырэплъы, ренэу шысэу къэтэ-хых, ау ахэм яопернэ театр-хэм цыфхэр зэрачIызхэр, яму-ниципальнэ оркестрэхэм пар-кым концерт кызырэхатырэр, цыфхэр ошхым хэтхэу, шам-сыйхэм ачIэтхэу сыхьат пчъа-гъэрэ камернэ оркестрэм зэрэ-дэлухэрэр тлэгъурэр, ахэм шы-сэ атетхырэр. Азиер пштэмэ, экономикэм ылъэныкыкIэ къэ-ралыгъо зэтэгъэпсыхъагъэхэу Японием, Кореим, Китаим ямузыкантхэр дунэе зэнэкъо-кыхэм ащытекIох. Тэ тимузы-кантхэм яIэпIэсэныгъэ хагъэ-хъонэу, ащ лышлэгъэхэу амал яIэп — хъалыгъу такъырэу

яI: ахэр буквэр, пчъагъэр ыкIи нотэр арых». А лъэныкыуищмэ ащыщ горэм мэхъанэ земыты-кIэ, къэралы-гъом лъэныкыо-рыгъазэу хэхъо-ныгъэ ышIышт, — кьеуагъэ па-щэм. — Джырэ лъэхъан пчъа-гъэр (цифрэр — экономикэр) ары пчэгум итыр. Ащ обществом зэрарэу кыфи-хыгъэр зэкIэ нэрылгъэу хъугъэ. Ешъо-ным, наркома-нием зыкIалэ-тыгъ, ар къуа-джэмкIэ тхъа-мыкIэгъо дэд.

ия 20-рэ ИЛЪЭС ИПЭГЪОКІ

СЫМЫШІЗ ЗЫХЪУКІЗ, ФЭДЭУ СЭШІ»

къагъэхъэщтым къырефэкІых. Ар тхьамыкІагъу. НыбжыкІэу ІофшІэн зымыІэхэри ащ фэд. Пенсием шыІэм къыратырэр фикью, Іоф ышІэныр ежыркІэ зэрар зыхъукІэ, искусствэм икІэлэгъаджэхэм азыныкьо Іукыжыщт. Ахэм япсауныгъэ изытет, эмоциональнэу зэрэпшыгъэхэм, ащыщхэм япсихикэ зэрэзшыкыуагъэм медикхэм гу лъатэн фае. ЗэкІэми Тхьэм псауныгъэ къарет, ау бэрэ Іоф зышІэгъэ цыфым ащ фэдизу къын ебгъэлъэгъу хъуштэп.

Непэ республикэм консерваториер къаухыгъэу нэбгырэ пчъагъэ щэпсэу. Ау ахэм ягъэсэныгъэ икыу фэдизу зымымыщыкІагъэм фэд. Лъэшэу сыгу къео искусствэхэм яколледж фортепианэмкІэ иотделение ыштэн фае фэдиз зэремыкІуаллэрэр. Ащ фэд, музыкантхэу искусствэхэм яколледж ыуж нэмыкІ къалэ кІохэу консерваториер къыщызыухыхэрэм къызэрамыгъэзэжырэри дэй дэд. Ахэр къэкІожьынхэм пае ІофшІанІэ, лэжэпкІэ дэгъу, зыщыпсэуштхэ унэхэр яптынхэ фае. Специалистхэм къагъэзэжыным пае культурэм ылъэныкьоІэ гушшысэ куу зыхэлъ политикэ къэралыгъом зрихъан фае. Непэ тырыгушхоу къэтэлэ симфоническэ оркестрэ, урыс народнэ Іэмэ-псымэхэм яоркестрэу «Русская удалъ» зыфиІорэр, ансамблэхэу «Ислъамыер» ыкІи «Налмэсыр» зэрэтиІэхэр. Ау академическэ орэдыІо анахь ныбжыкІэу тилэм — Андерэркъо Чеслав — илъэс 70-м ехъу зэриныбжыым тегупшысэрэп.

ХэушъхьафыкІыгъэу ныбжыкІэхэм Іоф адэшІэгъэн фае. Джыри зэ къэсэІожьы: ар къэралыгъо политикэу щыгын фае. Искусствэхэм якІэлэцІыкІу еджапІэхэм ыкІи колледжхэм якІэлэгъаджэхэм изытет угу мыгузу уеплгын плъэкІырэн. Ахэм аныбжъ елгытыгъэу, акІуачІэ зэкІэ халхъэзэ, Іоф ашІэжышъурэн, ау шылакІэу ямыІэм къыхэкІэу, ІофшІанІэм къэкІох. Пашэхэр ащ фэдэ ІофшІакІэм егъэразэх. Сыда пІомэ пенсионерхэр ззэгъыштхэм ныбжыкІэхэр непэ егъэзэгъыгуаех.

— Непэ цензурэ зэрэщымыІэм сьдэуштэу уеплгъыра?

— Цензурэм сэ сыфзэзэу арэп, ау сыгу рыхырэп артистхэр спектаклэ зырызхэм зэрарашъуанэхэрэр, цыфхэм агъэбыллы хэбзэ хульфыгъэзбылфыгъэ зэфышытыкІэхэр шъхъихыгъэу телевизорым къызэригъэлъагъэхэрэр. Искус-

ствэм дэхагъэм уфишэн фае. Къэтынэу «Дом», «Дом-2» зыфиІохэрэм цыфыр псыунэм кІомэ щишІэрэм нэмыкІыр зэкІэ къагъэлъагъо. Ащ тэтэу цыфхэр а программэм зэрэчаллэх. Лы кІодыгъэу къэтщэфыгъэм тигъэлІэщт тэлэшъ, ты-

— 1999-рэ илъэсым училищым пэщэныгъэ дызесхъанэу пшъэрлът къысфашыгъ. Шыпкыэр пІощтмэ, а лъэхъаным сэ ІэнэтІэ дэгъу сІагъ — туризмэмкІэ Комитетым сыритхъамэтагъ, министрэм илэжъапкІэ фэдиз къысатыштыгъ.

цІацІээ тэхьыжы, ау цыфхэм япсихикэ, яакъыл зэщызыгъакъорэр ащ нахь зэрэщынагъор къыдгурыІорэн. ЕтІанэ ныбжыкІэхэр мэкІодых тэлэшъ тэтхъауыхэ. Непэ пашэхэм амылэгъу фэдэу зашІы фашист организациехэр зэрэщыІэхэр, сектэхэу жъалымыгъэр, цыф укІыныр шапхъэу зыштагъэхэри алъэгъухэрэп.

Къэралыгъо (лъэпкъ) идеем, патриотизмэм ягугъу пшІыжыныу щытэп. Нравственнэ пІуныгъэ тэрэз зымыгъотыгъэ ныбжыкІэ лІэу псау непэ къыткІэхъухагъ.

Художественнэ советэу концерт программэр зыштэрэр гъомылапхъэхэр зыушІэкІурэм фэд. Концертым идэгъугъэ ащ еуплэкІу. Художественнэ советыр творческэ коллективым е артистым делэн фаеу, нахьшІум фишэн фаеу сэ къысшІошІы.

— Искусствэхэм я Мыекъопэ колледж итарихъ о пцІэ хэмытэу къэпІотэн плъэкІыштэп. Ащ фэгъэхьыгъэ уигукъэкІыжъхэр сьд фэдэхэ?

Ау президентэу Джарымэ Аслъан иунашъо игъоу слъытагъэ. ТуризмэмкІэ гъэхъэгъэ гъэнэфагъэхэр тшІыгъагъэх, ау сыгукІэ искусствэм сыхэтыгъ. Шыпкыэ «музыкантыгъэ хъурэн» зэралорэр. Училищыр сэ къыспэблагъэу щытыгъ, сышеджагъэу шІу слэгъуштыгъ.

Сыдигъуи синасып хэлъ сыздагъакІорэр къэпІэтын фэе ІофшІанІэу щытыным. Ащ фэдагъ училищым изытети. Ау тхъаегъэпсэх а лъэхъаным премьер-министрагъэу Тхьаркхъо Мухъарбий, Мыекъопэ технологическэ институтым иректорыгъэу ТхьакІушынэ Аслъан, Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэу Хъунэго Рэщыдэ, Адыгъбалэ ипашэщтыгъэу Мамыекъо Кимэ, Мыекъопэ кондитершІ фабрикэм идиректорыгъэу Цэй Аслъанэ. Ахэм яшІогъэшхо къысэкІыгъ.

Пшъхъэ фэпІожьынкІэ емыкІункІи хъун, ау егъэджакІэм къышгъэгъагъэу материальнэ-техническэ базэмкІэ укІэкІыжъэу нэмыкІ шыпкыэу тиліофшІэн дгъэпсыгъагъэ. А лъэхъаным отделенищ кІэу

къызэІутхыгъагъ, зы сэнэхъат тимиІагъэу къыхэхъэгъагъ.

Илъэситфэу ащ Іоф зыщысшІагъэр охътэ къызэрыкІоу щытыгъэп, бэ а лъэхъаным къызгурыІуагъэр. Философэу Николо Макиавелли игушыІэхэу «Пыир къалэм къызыдахъэкІэ, хабзэм зыгу хигъэкІыгъэр зэкІэ ащ гуахъэ» зыфиІохэрэм шыпкыагъэу ахэлтыр ащ къыщызгурыІуагъ. Ары зы мафэрэ сызышыминистрагъэр, а лъэхъаныр ары министерствэ псау къызысэбэныгъэри.

— Филармонием ыныбжъ илъэс 40 хъушт.

— Ары, ащ фэдэ юбилей тапэ илъ. 1980-рэ илъэсым ащ сыкІонэу къызысалоу, искусствэхэм якІэлэцІыкІу еджапІэ сырипэщагъ. Сольфеджиор, музыкэм итеорие зэрэбгъэшІэщтым ыкІи хорым Іоф зэрэдэшІэщтым сэ екІолІэкІэ гъэнэфагъэ афысиІэу, сІофшІэн кІочІэшхо хаслхъэзэ сылажъэщтыгъ, зыпарі зэблэхъунэу сыфэягъэп. Ау КПСС-м иапэрэ секретарь къыІорэм упэуцужыныу щытыгъэп...

Филармонием иматериальнэ базэ хэхъоныгъэ ышІынымкІэ зишІуагъэ къэкІогъэ пашэхэм ацІэ къесІомэ сшІоигъу. Ахэр а лъэхъаным КПСС-м ихэку комитет иапэрэ секретарыгъэу Хъут Малыч, идеологиемкІэ секретарыгъэу Кушъу Асе, а лъэхъаным культурэм пэщэныгъэ дызезыхъэщтыгъэу Пэнэшъу Руслъан арых. ШІукІэ сыгу къэкІыжы а уахътэм КПСС-м ихэку комитет иотдел ипэщагъэу Даур Мурати. Ахэм яшІуагъэкІэ сІоф лъыкІотагъ, есхыжъагъэр къыздэхъугъ.

Филармонием сызагъакІом, зэхэфэным нэсыгъэ унэу тІоу зэтетым ар чІэтыгъ. ЕтІанэ Пушкиным иурам тет унэ зэтэгъэпсыхъагъэм тыкІожьыгъагъ. АщкІэ лъэшэу ишІуагъэ къытэкІыгъ а лъэхъаным хэку исполкомым итхъамэтагъэу Лыхъэс Мухъидинэ.

Я 80-рэ илъэсым уахътэри нэмыкІыгъ, цыфхэри нэмыкІэу гъэпсыгъагъэх. Ахэр куль-

турэм, искусствэм нахь афэщэгъагъэх, зыкІэгущІунхэ, зыфэкІонхэ гухэлхэр яІагъэх. Сыгу къэкІыжы Великий Новгород къыкІыгъэ балет группэм мафэ къэс (тхъамафэм къыкІоцІ) спектаклитІу къызэритыштыгъэр, мафэ къэс залым чІэфэщтыр зэрэчІэсыгъэр. А илъэсхэм абонемент системэм тетэу филармонием Іоф ышІэщтыгъ, ащкІэ ІэпыІэгъушхо къысфэхъугъагъ филармонием ихудожественнэ пашэу ЛыхъукІэ Анзаур. Филармонием социальнэ ушэтынхэр ышІыщтыгъэх, цыфхэм упчІэхэр аритыштыгъэх, заявкэхэр къаІыхыштыгъэх. А лъэхъаным филармонием илъэсым концерт минитІу — минитІурэ ныкьо-рэ къытыштыгъ. Адыгеим имызакъоу, Апшеронскэ, Лабинскэ, Курганинскэ, ТІопсэ, Мостовской, Шытхъэлэ районхэр къэткІухъэщтыгъэх, концертхэр къащыттыштыгъэх. Сэ сишІошІыкІэ, а лъэхъаным филармонием анахь лъэгэпІэ чІыпІэм нэсыгъагъ.

Филармонием хэхъоныгъэ ышІынымкІэ Хъанэхъу Адамэ ишІогъэшхо къэкІуагъ. Я 90-рэ илъэсхэу Урысым зэкІэри зыщызэхъащтыгъэм Адыгеим творческэ коллективхэр кІэу зэрэщызэхашагъэм осэшхо иІ. Симфоническэ оркестрэм, Камернэ театрэм язэхэщэн Адамэ иІахышІу хэлъ.

— ЛІэшІэгъу зэблэкІыр тикъэралыгъокІэ ушэтыпІэ лъэхъан хъугъэ. Джы щыІэ кризисыри ащ къыкІэлъыкІуагъ...

— Ары, тэ, культурэм иІофшІэхэр, ащ игъэрхэм тащыщ. Ау искусствэм епхыгъэ учреждением ипашэ уахътэм икъурмэнэу зилгытэжы зыхъукІэ, иІоф кІэкІыштэп. ХэкІыпІэм ренэу улгыхъун фае. Сэ сыгу мыкІодэу неушырэ мафэм сыфэкІо. Филармонием итворческэ коллективхэм хэхъоныгъэ зэрашыщтым сицыхъэ тель. Сыда пІомэ ІэпІэсэныгъэшхо зыхэлъ музыкантхэм, творческэ цыфхэу зиІофшІэн шІу зыльэгъухэрэм Іоф адэсэшІэ. Сэ сипшъэрылгыр талант зыхэлъ цыф лъэшхэр къэсыугъоинхэшъ, ахэм гъэхъагъэ, хэхъоныгъэ ашІыным сыфэлэжъэныр ары. Ар насыпшхоуи зыфэсэлъэгъужы.

— Тхъаегъэпсэу.

СИХЪУ Гоцнагъу.

ФЕОДОСИЙ. Уимафэ шIу, Сократ. СыкъэошIэжымы сшIэрэп.

СОКРАТ. Уимафэ шIу, Феодосий. УкъэсымышIэжы хуна? Илъэс зауэлIэ узкIэIэбжымэ, шъуиунэ тыблэкIызэ, псы тешъо тшIоигъоу тыкъэуцугъагъ. Фэбагъэ. Нэбгырих тыхуштыгъэ. Унэм тебгъэблэгъагъ. УнIулым тIыакъохэр къызетхакIыхэм, зыщешъохэрэ Iанэм дэжэ зыщедгъэкIыгъ. Дэгъоу тышхагъ, тешъуагъ. Алкивиад, зэрихабзэу, башIэришъугъэу Iанэм IуклодыкIыгъ. ТIэкIу тешIагъэу, ыпэ рилъашъозэ, къыгъээзжыгъ. Хъайнэпагъэ, мыхъун горэ IэкIэшIэгъагъэми сшIэрэп?

ФЕОДОСИЙ. ШIэжэ дэгъу дэдэ уиI о, Сократ. Хъау, Алкивиад мыхъун гори IэкIэшIагъэп. Нахъ тэрэзэу къэпIон зыхъукIэ, игъо фифагъэп. Сипшъэшъэ нахъыжэ зыщычъыерэ унэм икIошъэгъагъ. Сэ сытыплъэу ыуж ситыгъэти, ытамэхэр къэсыубытыхи, пчъэр зыдэгъэзагъэр къызгъэгъотыжыгъ. Сипшъашъэ зыхэлъ пIэм фызэплъэкIыжыи къыIуагъ: «Сэ хъэм сыфэд, сыпамэзэ, ныбгъум инабгъо къэгъотыгъ». Мыщ къызысэщэжымы ыуж лъэшышъэу ешъуагъэти, хэт ымы къеужкыштыгъэп, ныбгъум гобгъэгъолъхъагъэкIи ышIэжышъун шыагъэп. Ау сыд фэдэ шIэжэ иIэр ти Сократ! Илъэс пчъагъэ тешIэжыгъ Алкивиад, ыпэ рилъашъозэ, къыгъээзжыи ичIыпIэ зыгъолъыжыгъагъэм, ащ гу лъыптагъ ыкIи пшыгъушпагъэп.

СОКРАТ. СызэрэнугъерэмкIэ, Алкивиад тхъамыкIэм ыпэ къыпакъагъ укIыгъэ къызэрэхъыфагъэм пае. Ора ар зилэшIагъэр?

ФЕОДОСИЙ. Сэрыгъэмэ дэгъугъэба! Ау Тхэ сIуагъэ, Сократ, ащ ситемыгуштыжынуэ. Сипшъашъэ бэшIагъэ зыдкIуагъэр. Унэгъо шIагъэ иI, кIэлэцIыкIу дэгъухэри къафэхъугъэх.

СОКРАТ. Феодосий, хэта уигъусэр? Сыдэуштыу мыщ шыуагырагъэхъагъ?

ФЕОДОСИЙ. Драгмэхэр кIочIэшху, Сократ. Хъапдэхэм алъыплъэхэрэми ар ашIэ. Мы кIэлэ ныбжыкIэр Апсилие чыжъэм къыкIыгъ. НэбгыритIум тызэгъусэр илъэс зауэл хъугъэу шIэ-шIэфыным тыхэт. Апсилие чыжъэм хэштэамерэ дышъэмерэ къырешхы, мыщ тхъур решъы. Апсилие шыщ цIыф Iушъэу, акъылышIоу Джамхухэ ригъэджагъ ар. Сократ, ащ Апсилие узыдишIэн ылъэкIышты, къухэр нычэпэ къухъуцупIэм дэкIыжышты.

СОКРАТ. Ащ пкIэнчъэу тырымыгъэгушты, Феодосий. Ощ нэмыкIэхэми къысалуагъ ар. Къэрэбгъагъэ къысхъэгъафэу, аджалым сыIэпыкIыжыгъэм фэдэу, кIэлэжышъуштытэп. ЕтIани сэшIапэм фэд мыщ нахыи ащ зэрэшынахъ дэир. Ар сэ, философым, къысэпэсэгъэп. Мы кIалэм сыда ышIэр, урымыбзэр ешIа?

НАВЕЙ. Акъылышхо зилэ Сократ, сэ сIэр Навей. Апсилием урымыбэ щэпсэу, арышъ, урымыбзэр зызэгъэшIагъэри къэсшIэжыерэп.

СОКРАТ. Урымхэм шъомбгъуашъэу заушхугъ, заугъоижыи зыхъукIэ бгъуашъэу къащымыхъугъагъот.

НАВЕЙ. Сычыерэм фэдэу къысшъэхъу, Сократ шыпкър ара шъыу сызидэгъуштырэр! АфинянкIэм яхъэкIэ-къокIэгъэ ухэсыгъэ зэкIамахъажынуэи?

СОКРАТ. Ар ежхэм яIоф. ЦыфIлэпкъым ылэ ифилософ зыгыришаекIэ, ащ къыпыштылър, къежэрэп кIодыкIай. Лъэп-

къышъхэр арэп, байныгъэу иIэр ары шынагъор къызыфыкъокIыштыр. Илъэсишъэ пчъагъэм ар шыIэ-щымылашъоу ишIыIэныгъэ зыкIырихыштыр сэ сызэрэпалъэщтым паеп. Нэфэшъхъаф шыпкър. АфинянкIэм сауIынэу зыкIырахъухагъэр тэлэу узым зэлъыкIугъэхэшъ, зэбгырызыпэнхэм нэсыгъэхэшъ ары. Шыпкыагъэрэ зэфагъэрэ зыхэлъ гуштыIэхэр зэхыхнэу фаехэп.

ФЕОДОСИЙ. Сократ, джыри

Фазиль ИСКАНДЕР

(Абхъаз тхакIу)

ГЪОЧIЭГЪЫМ къычIагъотэгъэ Iэпэрытхыр

Рассказ

зэ сыолъэIу, тилIышъхъэхэм ащышхэм драгмэкIэ анэхэр язгъэупышIэщтых, адрэхэр о зэрэкIэпIэжыгъэр ашIомыIофым фэдэу еплъыштых. Ар сэ сэшIапэ.

СОКРАТ. Хъау, ныбдэгъухэр. Сэ ахэм хъайнапэ язгъэшIыжыштытэп. ЕтIанэ ахэм аIожышты: «Шъолъэгъуба, Сократ тэ фэтыухэсыгъэм къемызэгъэу кIиIэжыгъ. Шыпкърэ зыIорэр хэхажъа?» Ащ нахыбэрэ ащ тырышъумыгъэгъуштыIэжъ.

НАВЕЙ. Сократ, сыоупчIынэу сызыфэягъэр мары. СиIофшIэнкIэ уахътэ сIлэ зыхъукIэ, загъорэ философием, гимнастикэм зызафэгъазэкIэ, хэтми зыгорэм зышIозгъанэ сшIоигъоу сэхъу. Гимнастикэр сымышIы зыхъукIэ, хэти зышIозгъанэу сыфаеп. Мыщ зэпхыныгъэ горэ азыфагу илъэу къысшIошIы. Ау сыд фэдэ ар?

СОКРАТ. Ори икIу фэдизэу къыбугъуриIорэп зыщыгъэ къэуубытыгъэ гушпысэ-упчIэр зэрэкуур ыкIи зэрэгъэшIэгъошIыр. Цыфым илъэпкъышъхъи игушъхъэлэжыгъи зыкIыныгъэ ахэлъэу гъэпсыгъэ. Уилыпчэхэр пыгъэхэу, псыхъагъэхэу зыхъукIэ, зыгорэм зышIобгъанэ шIоигъо охъу. Ори зашIоогъана адэ?

НАВЕЙ. Хъау, Сократ. ЗысэщыIэ. Ау лъэшэу сшIоигъоу къыхэкIы.

СОКРАТ. Джары Iофыр зыдэщыIэр. ЗэрэхъурэмкIэ, уигушъхъэлэжыгъэ пкъышъолър егъэлорышIэ. Пкъышъолър тшхырэр зыщагъэхъазырыр машIом фэд. Тигушъхъэлэжыгъэ, бысымгошъэшIум фэдэу, ащ ыналэ тет: игъом зэлэшIэ, зэ машIом хегъахъо, зэ хегъэкIы, къытэпэсыгъэ шылакIэр нахышIу зэришIыштым пыл.

Джары зэрэхъу хабзэр пкъышъолърэ гушъхъэлэжыгъэмэрэ язэфыштыкIэ тэрэз зыхъукIэ, пкъышъолър гушъхъэлэжыгъэм фэлорышIэ хъумэ. Ау цыф башIэм язэфыштыкIэ нэмыкI шыпкърэу гъэпсыгъэ: пкъышъолър ары гушъхъэлэжыгъэм ышIэщтымкIэ унашъо

фэзышIырэр. Ащ къыхэкIыкIэ ары ешъогъэ нэшъур къэзышIэ-кIырэм «Сэ узыдасшэрэм кIо!» ылэзэ, текуоу зыкIыригъажъэрэр. Джащ фэдэх афинянкIэри, Сократ акъыл къырагъэгъотынэу, ащ фагъэсэнэу ыуж зэрихагъэхэмкIэ. Лыр Iужъоу зытелъ пкъышъолър ары ахэр зыгъэлорышIэхэрэр.

НАВЕЙ. Гимнастикэр сипшъыпкъэу сшIы зыхъукIэ, нахъ лIыбланэ сыхъурэм фэдэу

шъуштытэ?

ХъункIаIоу ипхъэшагъэкIэ гъунэм зынегъэсыжыи, ишIыIэныгъэ хилъхъаным ишынагъоу къыфыкъокIы. Ащ фэдэ зекIокIэ-псэукIэр ар къэзыуцухъэрэ цIыфмэ, ежыри зэрахэтэу, лIыгъэ шыпкърэу къашIошIы.

Ау ар лIыгъэ шыпкърэп. Ар зыфэдэр героим иобраз къытигъэлъэгъуным пае актерым Iоф зэришIэрэ шIыкIэр ары. Ащ фэдэ IофшIаIэм шыпкърэу хэмылгъэу сфэлэщтэп. Ар шыпкърэм пэблагъ, ар шыпкърэ пIони плъэкIышты.

ХъункIаIоу чIыгур зыжыхэрэр, ремесленникхэр, шIэ-шIэфыным пылхэр, нэмыкIэхэри ямыскъарых. ТхъамыкIэхэм къахэкIыгъэ аристократхэм афэдэх. Цыф къызэрыкIохэр къырамыдзэхэу, ашIоцIыкIухэу, затыралэтыкIэу загъэпсы, хъункIаIоу зыхъукIэ, псынIкIэу зызблахъу, пхъэшагъэ ахэлъэу, къахыштымкIэ зэхэдз ямылэу мзекIоу. Къапэуцухъэрэм ашъхъасхэрэп, нахъ лъэшэу къагъэгубжых, шIуабынэу рауыгъэ мэлър емыжэгъахэхэу ащыц горэм къецэкъагъэм фэдэу еплъых.

НАВЕЙ. ХъункIаIоу ялIыгъэ зыфэдэр къэлъагъорэба, ежхэр зэпыйжъхэ зыхъукIэ, къатырахыгъэр зэрагоштыгъэ шIыкIэм ымыгъэрэзэхэу зэрэу-кIыжъэхэу къыхэкIыба?

СОКРАТ. МышIи, Навей лIыгъэ гори хэлъыхэп. Шыбзыр зэтырахы зыхъукIэ, ябгъэу зэрэшхыжыерэ хакIохэм лIыгъэ горэ къагъэлъагъа? Ахэм язекIуакIэ къызыпкъырыкIэр пкъышъолым хэлъ шIоигъоныгъэ хъопсагъоу пхъэшагъэр къызэкIэзыгъанэрэр ары. ХъункIаIоу цIэрылохэм хэкIо лъэшхэм афэдэхэр къахэкIыштыгъэх, ари бгъэшIэгъонэу шытэп. Жъона-кIохэм афемыуцолIэрэ быгъухэри засэкIыхэкIэ, рэхъатыжыштыгъэх. Джащ фэдэу уадзекIомэ хуштыгъэ пачыыхъэхэм, пчыхэм, дзэпашэхэм — заохэр нахъ макIэ хуштыгъэх. КъэпIонэу зыхъукIэ, егъэзыныгъэм,

шIульгъэу IэшIухэм афэцэгъа-щэхэм шIэпхъаджэхэр алэкла-шIэхэу мэхъу. Ахэм афэдэхэм тамыгъэ атэдзагъэу къэхъух... (Навейрэ Феодосийрэ зэплъыжэ-къызэплъыжыгъэх. Сократ макIэу мэхъу). Хъау, хъау, шъо ахэм шъуафэдэп.

НАВЕЙ. ГъэшIэгъонхэр къэ-оIох, Сократ. ТинэIуасэхэм тахэлъыхъан фае, зэрэхъурэмкIэ.

ФЕОДОСИЙ. Ащ сыда о къыуныштыр?

НАВЕЙ. СшIэрэп, ау сэ си-IофшIэнкIэ, шIэн-шIэфын IофымкIэ, къысшъхъапэнкIи хушты. ЕпшIыр хэтыдзын фаеу зыхъукIэ. ИтеплъэкIэ тыпылIыхъэмэ иягъэ къэкIоштытэп.

ФЕОДОСИЙ. ХадзыштымкIэ о къыоупчIыжыштытэп.

НАВЕЙ. ЗэрэхъурэмкIэ, Сократ, хъункIаIоу лIыгъэ гори къахэкIэн ылъэкIыштытэп, ара?

СОКРАТ. Цыфыр зэхэшIы-кIыгуаеу, гурылогъуаеу зэхэлъ. ХъункIаIори загъорэ ежыри, нэмыкIэхэми къызэрэшIошIырэм нахъ гурылогъуаеу къычIэкIы-жъэу къыхэкIы. КъызышIотэ-жъугъэгъэшI, гушIыIэм пае, хъункIаIоу, нэмыкI хъункIаIоу-хэмрэ ежыррэ азыфагу зэмы-зэгъыныгъэу къытэджагъэм къы-хэкIыкIэ, ащ янэрэ ышIыпхъурэ ауIынхэу зэрэрахъухагъэр къышIагъэу. Мыщ фэдэ чIыпIэм ащ лIыгъэ чаныгъэрэ лIыгъэ шыпкърэу къыхэкIэнхэ ылъэ-кIыштытэп ыкIи ылэщт: «Сянэрэ сшIыпхъухэмрэ сепсэуфэ къэсы-ухъумэштых». Къеухъумэх ыкIи.

ФЕОДОСИЙ. Сократ зэри-хабзэу шыпкърэу нэиутэу къеIо. Алкивиад, утэшъуагъэу спхъу зышчычъыерэ унэм зехъэм «Iап, сыда мы ешъуагъэр зыфаер?!» ылэзэ спхъу къызэрэджэрэр зы-зэхэсэхым, унэм силъэдагъ, ар къэсыухъумэным пае. А зэолI бэлэхыжыкIыр сыукIыным сыфэ-хъазырыгъ, спхъу ыгу хигъэ-кIыгъэу къычIэкIыгъэемэ. Ау ар спхъу ипIэкрэ дэжэ шчыгъэ нылэп, ыпэ къыпыбэгыкIыгъэу. Зыгорэхэр ыгу хэлъэу спхъу зекIуалIэм, ынэпашъоу къыкIи-гъэплъыкIыгъ. Ащ сэ гушIыIэ естыгъагъ къехъулагъэр хэти есымыIотэнэу. Ау джы сугушIыIэ зэкIэсэхъажы. ЫкIыбырэ унэм сшагъэ, зезгъэтхъаIыжыгъэ сыделэзэ, унэIутмэ апашъхъэ хъайнапэ шымылхъаным пае. ЗгъэгошIы IэшIэкI цынэри ыпэ тешIахъагъ. Зэпимыгъэу зыгорэхэр къылоштыгъэх ныбгъумрэ хэмрэ афэгъэхыгъэу, ежэ нахъ дахэ зэрэ Афинэуи шымыгъо-тэщтэу, егъашIэми бзылъфыгъи хушIыфыгъи къышамыгъэзы-ягъэу. КъэпIонэу зэбгъажыкIэ зэкIэри къэпIон фае. «ХушIы-фыгъэмэ ащышъэ Сократ закъор ары, — ылуагъ ащ, — ситеплъэ идэхэагъэ димыхыыхыгъэр, хэ-згъэукъомэ сшIоигъоу ыуж ситыгъэми». Шыпкърэ ар, Сократ?

СОКРАТ. КъызэрэчIэкIы-гъэмкIэ, Алкивиад дахэм гухэлъ шъэфхэр зыдIыгыгъэх, ау сэ ар сшIагъэп. Ежэ къыложы-гъагъ. Зэгорэм тызэригъэбэны-мэ шIоигъоу къызысэIоу, сы-къэзэгъыгъ. ЗытIэкIи тызэбэны-нэу едгъэжыгъэ...

ФЕОДОСИЙ. Тхэ пстэумэ ацIэкIэ сыолъэIу, Сократ, хэта ыкIыIугъэр?

СОКРАТ. Зэ сэ ыкIыIу сыху-штыгъэ, зэ ежыри. Ау, къызэ-рэрэчIэкIыгъэмкIэ, зыфаер къыдэ-хуным пае, тызэригъэбэнызэ, сызэкигъэпIыыхъан гухэлъ иIагъ. Сэ ар сыгу къэкIыгъахэп.

УрысыбэкIэ тхыгъэр
адыгабзэкIэ зэзидэкIыгъэр
ХЪАУДЭКЪО Шыхъамыз.
(Джыри къыкIэлъыкIошты).

Гьэзетеджэм
игумэки

ЕШЬОНЫР ЛЪЭПКЪЫМ ИКЛОДЫМ

Ешъоныр цыфхэм къазыхъагъэр илэсыбэ хьугъэ. Ащ къыщегъэжъагъэу джырэ мафэхэм къанэсэу тызыгъэпыутэу, хъайнапи губгъэни зыхэтхэу, мыпсэу-мылажыи, лъэпкъ гъэклоди къызыпыкълэу къытхэнгъэ Юфыгъо тхьамыклагъомэ ар ащыщ. Мыхъунэу, емыклоу бэ аркъым уигъэлони, уигъэшлэни ылгъэкыщтыр. Ешъоным цыфыбэ еунэхуулагъ, ныбжыклагъи зэшуйгъэклодыгъ, унэгъуаби зэтыричыгъ, сабыиби ибэ ышлыгъ, пэщэ пчъагъэмэ ялэнатлэхэри чларигъэнагъ. Цыфым уз мыхъужынынхэр ащ къыфехъых, аужыпкъэм, игъонэмисэу игъашлэ регъэухы.

Нэбгырэ тхьапша аркъым еклодылагъэр, зышхъэ зэрифэкыгъэр, зиакъыл пыч фишлыгъэр? Уфэмысакъымэ, ешъоным бэ къыуишлэн ылгъэкыщтыр. Апэрэмкълэ, адыгагъэр, цыфыгъэр чыуегъанэх, адыгэ хабзэр уегъэукъо, уегъэбанэ, уегъэзао. Ешъорэ пстэуми ар къяклурэп. Мэхэгъэ зыхэлъэу, зэнэкъокъужыи, зыфсакъыжыи зымылгъэпкырэ аркъым зыщидзыен фае. Аркъыр зэкълэмэ апае къашырэп, къызэкълушты, къызыэкълушты щыл. Зыми аркъыр рикълэгъэп, ау ежъ укырикълушты уфэмысакъмэ. Цыфыр ешъон фаеу чыплэ ифэу бэрэ къыхэкълэ: нысэщэ джэгъуа, мэфэкъл мафа, шыхъафа, къызыхъугъэ мафа е нэмыкъл хъархэм яхъыллагъа. Ешхэ-ешъо зыхэт Юфыгъохэр адыгэхэм хэбзэ-шэпхъэ гъэнэфагъэ ахэлъэу, ланэри зэтэгъэпсыхъагъэу зэрэхъэх. Цыфэу ланэм пэхэр зэдэуужхэу, зэрэлъыгъэжхэу, хъуани цлацли къямыкълэу, лэнзешэр яупчлэжъэгъоу, сыдым фэгъэхъыгъэмэ лэдэб дахэ ахэлъэу ешхэ-ешъор макло. ланэм клэрысхэм сэмэркъэур, хъохъу гушылэ дахэхэр ебэкълэу, зэрэгъэхъэху, хъар зилэ унагъоу зыдэуагъэри къафэразэу хъарыр зэрэщэ. Ищыклагъэмэ пшынэ рагъаох, къэшбох, «тхъауегъэпсэушхоклэ» рэхъатхэу, бырсыр къахэмыхъухъэу игъом зэхэкълыжыи.

Ащ фэдэ шапхэхэр зыгъэцкълэрэ купхэм ешъуагъи, утэшъуагъи къахэкълэрэп, зыгорэм энэгъуех. Сэмэркъэукълэ цыфхэм бэрэ алоу къыхэкълэ: «Хъохъу хэмытэу ешъохэрэп ешъуаклох, хъохъу хэтэу ешъохэрэп лъэуаклох». Джашт тетэу унагъом фэлъаохэзэ, лые рамышъоу уахъгъэр рахы.

Шъоныр дунаим тетыфэ ащ ешъоштыри щылэзэ къырэклэ. Ешъоным пыщагъэу, ар мыхъужыи узэу зыхэлъым аркъыр щымылэми, ащ ычылплэ зэшъон къыгъотыщт. Ащ фэдэ ешъуаклохэм зэхэдз ялэп зэшъоштырэмкълэ: одеклоли, дезодоранти, дихлофоси — уэрэгъэуташъуи ары нылэп. Ахэри амыгъотмэ, гашишым, марихуанэм, клэным яшъох.

Ешъоным нахъ уз лае щылэп.

Ащ цыфыр псынклэу есэ, зылгъэщэ, пкъынэ-лынэр зэкълэ зэлъекълэ. Ешъуакло ухъуныр псынклэ, ау а уз лаер бгъэхъужыныр лэшлэхэп, аужыпкъэм, хъужыныхъагъэ зыхъукълэ, хъадэгъу уз афэхъу. Цыфыр ешъуаклоу къэхъурэп. Ащ пыщагъэ мыхъуным пае бэ ежъылэ илгыр. Шлэагъэ зыхэмылгъэу, зыфсакъыжыи зымылгъэкълэу, укыти, губгъэни, лыгъи зыхэмылгъэхэр арых ешъуакло хъухэрэр. Ешъоныр акъылым игъэлорышлэн епхыгъ. Ащ зи щытхъухъэ ехуулагъэп. Лыгъэ пхэмылгъэу, шхъаклуи уимылэу щытмэ, узыфыримыкълэужыгъэрэмэ, ешъоным къыуимышлэн щылэп. Къурлан лъаплэм аркъыр хъарамэу елгытэ. Ау ащ пае къэмынэу ешъох.

Непэ нэжъ-лужхэм ащышхэми аркъыр яджагъоп, анахъэу тиныбжыкълэхэр ары ешъоным фэщагъэ хъугъэхэр, аркъыр нэпч рафыгъ, ащ емышъорэр мыцлыфэу алгытэ. Ахэм уямыхъуапс, ахэр клэдыгъэх, унагъуи, ни, ти, шъузи, сабийи къырадзжыкълэхэрэп. Ахэм уащэгъгъэмэ, уиадыгэ лъэпкъ сыд къырыклонэу пшлэшъыр? Арышъ, хэтэрэ цыфи илгъэпкъ, анахъэу тэ тилъэпкъ макълэ, хэхъоным фэшлэ зэкълэми тлэ зэкълэдагъэу ешъоным ахэр щытыхъумэнхэ фае.

Непэ сыдым тилофхэр тетха ешъонымкълэ? Ащ иджуап къетыжыкълэушлэп. Жъи клэи зэдешъох, егъэжъапли ухыплэ ялэп. Реутыфэхэ ешъоныр яшапхъ. Зэрешъоштыр ахыщэ ямылэми, мыуклыгъэхэр мэлъа-лох, чыфэ ашгъэ, яунагъомэ хъалыгъэу ращэфынэу сомэ арылгъэп. Ешъуаклохэр тыди щешъох: ураммэ атет автобус къэуцуплэхэми, тучан пчъэлупхэми, кэнау лүгъэми, гъогунапцэми, аужым, къэхалъэхэм ядэхъагъэхэми. «Зыгорэм тилгъэгъун, мыхъунклэ тигугъу ашлын» алоу егупшысэхэрэп. Непэ тхъаумафэу удэсымэ, «природэм сыхэхъан» плэу къуаджэм укыдэклэу чыгъ жъау горэм рэхъатэу зыщыбгъэпсэфынэу чыплэ щылэжъэп. Чыгъ члэгъ пэпчъ фляжкэ е бэшэрэб нэклэу члэлым лъэкъо хэгъэуцуаплэ илэп. Аужыпкъэм, цыфхэм апае а чыгъ члэгъхэм ачлашлыхъэгъэ столхэр акъутэх.

Ешъуаклоу зыхэкълэи щылэп ышъокли, итеплэкли, ишэнзекълэуакли, игушылаккли. Ащ ынэхэр шлоркъыхэу, зэхэбэгъыжыкълэу, зэхэкълыхъажыкълэу, ищыгъынхэри чэмым ыгъэунэшклугъэхэм фэдэу зэхэцлышлыжыкълэу, ылаблэхэр сысыхэу, ыначлэхэр члэутыгъэхэу теплъадж.

Адыгэ унагъом егъашлэми къэгъотаклоу, клэцаклоу илэртыр, хъулгъыгъэр ары. Ащ унагъор шэгъугъы зэришэнэу, пкъэу илэн фаеу. Ау арэуштыр щытын фэе лыр ешъуаклоу зыхъукълэ, унагъор ечъэхы,

лъачлэр клеути, быныр тхъамыкълэ мэхъу. Адэ зэ тежъугъэп-лыи, сыд фэдиза непэ ащ фэдэ ешъуаклохэм яунэхъуулагъэу адыгэхэмкълэ тхэты хъугъэр? Сыда ахэм ашлэрэр? Унэм илгыр рахызэ зэрэрашъурэр имыкълэу, чыфэ ашгъэ, шъузи клэли къалэжыкълэр ащ пэлэхъажыи. Унагъомэ арыс сабийхэм хъалыгъэу, шъоушыгъэу уаси ямылэу, лъапцлэхэу, пцланэхэу, лыгъэкълэу, узыгъэлхэу къагъанэх. Ащ фэдэ лы ешъуаклохэм уахъгъэ илэп унагъом щылэжъэнэу, шъузым делэнэу, клэлэхэм яплун, ягъэсэн, яегъэджен ыналэ атетынэу. «Чэщныкълэ ешъуаклоу бын мыгъэпсэф» зэралоу, ыпэ кифэрэ ешъуаклохэр игъусэхэу, чэщ клэхэм унэм къыздилгъэшъухэу, шъузы пшъыгъэм, сабийхэм чыегъэуи гъэпсэфыгъэу арымгытэу, ешхэ-ешъо унэм ришлыхъэу тхъапша джы ешъуаклоу щылэ хъугъэр?

Лъэшэу гукъау нахъ мышлэми, клэлаклэхэр ешъоным «хэсыхъэгъапэх». Емыджэхэу, хэбзэ Юфи амышлэу, унагъоми щымылажыкълэу, ны-тыхэм алэклэ-кълэжыкълэу, ау ахэм къагъахъэрэмкълэ е пенсие такырэу къаратырэмкълэ шылэхэу, ащфыгъэ машинэхэр зэрэфэхэу, пышъухъэхэу, лүшъуаохэу, армэхуэу урамхэм атет хъугъэр гъунэнч.

Ешъоным шэхъу хэмылгъэу къэзэрэшгъэ ныбжыкълэохэр зэбгъодэкълыжыи, унагъуи клэли ямылэу къэнэх. Е клэлэ зэдагъотмэ, ар сэкъат мэхъу. Ахэр зэкълэ тилъэпкъ ичлэнагъэх, тицлыфышхъэ агъэмаклэ. Ешъуаклохэм гукълэгъуи, губгъэни, гунахыи ялэп. Ахэр янэ-ятэхэмкълэ, яшхъэгъусэхэмкълэ, ясабийхэмкълэ жъалымых. Аужыпкъэм, ахэр хъайуанхэм атекълых яжъалымыгъэкълэ. Хъайуаным къылыфгыгъэр цэпкълэ къырихъакълэзэ еплу, ищырхэм ашхыщтыр къафыхъызэ егъашхэх. Ешъуаклохэм унагъом рихызэ, иклэлэмэ алуитхызэ, аныбэ къыщыгъакълэзэ ешъо.

Ащ фэдэ ешъуаклохэм фэгъэхъыгъэу сэ къысэхуулагъэу зы щысэ къэхъын. Ыцли къеслорэп, игугъу къэсшлынэу сыфаеп.

А лым икълэбар шлэу щытыгъэп. Зы куп тызэхэтэу ар къытэкълэулагъ. Сэлам къытихыгъ. Ащ ыуж сэ къысэкълуалли, щытымэ зэхэхэу къысиуагъ: «Сэфэр, сышлэнагъ ахыщэ тлэкълэ сымыгъоты мыхъунэу, оц фэшхъаф ар къыситынэу мыхэм ахэтэп». Сыд слон, къасшти зыфилогъэ ахыщэр естыгъ. Зестыгъэр мээз пчъагъэ хъугъэ. «Зыгорэ къылонба?» слоу бэрэ сежагъ, ау зыпари щылэп. Непэ зытло-зыщэ сызылукълэщтыгъэр слэгъужыкълэрэп. Тлэкълэ гуцафэ ешлыгъэ сигъэпцлагъэу. Пчыхъэ горэм сыкълуагъ ыджэ. А лы гоузыр унэм имысэу къычлэкълыгъ. Лэгум сызыдэхъэм ишхъэгъусэ къыспэгъокълыгъ. Сызэрилгъэгъуэм лы-

пытэу къылуагъ: «Ори а лы дэгъум испискэ ухэфагъа?» Слосштыри, ешлэщтыри сымышлэу сыкълыгъ. Шъузым къысиуагъэм джащ лыпытэу акъыл къысигъэгъотыгъ. Къэзгъэхэрэгъуи шагум сыкълэ-кълэжыкълэ.

Зигугъу къэсшлыгъэр лы гъэсагъэу, еджагъэу щыт. лэнэ-тлэ инхэм алуыгъ, цыфхэм шхъэкълэфэ фашлэу къыхыгъ. Ау сыдым уфит, бэшэрэбым ифагъ.

Ешъуаклохэм нахъ тхъамыкълэ щылэп. Ар цыф псаоу алгытэрэп. Джары адыгэ гушылэжыи ащ фэдэмэ яхъыллагъэу «Ешъуаклоу цыфныкълэу» зыкълэорэр.

Мы лъэхъаным тиныбжыкълэбэ ешъоным пыщагъэ хъугъэ. Ешъоныр зыпкъ кыкълэрэр бэ, ахэр зэкълэ къэптыныр бэц. Ау непэ сызгъэгумэкълэрэр зы — ешъоным тилъэпкъ еклодылэнклэ шынагъо хъугъэ. Сыда плэмэ ныбжыкълэу ешъоным пыщагъэхэм илгъэс 30-м щегъэжъагъэу 45-м нэсэу къэзымышагъэу ахэтыр бэдэд. Хэтэ лъэпкъыр зыгъэптыгъэнэу узыгъугъыштыр?

Ешъоным игъэкълэдын е ащ зэрэрэу лъэпкъым къыфыхы-рэм бэрэ арэгъушылэх. Клэух тэрэз ащ фэшлыгъэн, къытклэ-хъухъэхэрэр псаоу къэхъунхэм, лъэпкъым ихэхъон, икълэухъу-мэн тафэбэнэн фаеу сэлгытэ. Ныбжэ зилэу ешъоным пыщагъэ хъугъэхэм, мыуклыгъэхэрэм, мыдалохэрэм акъыл къагъэгъотыгъэн, а уз лаер члэгъэнэгъэн фае. Ащ пае общественностыр, тинэжъ-лужэ лүшхэр, телевидениер, радиор, врачхэр, психологхэр, тхаклохэр усаклохэр, чыплэ койхэм ятхъаматэхэр ыкли депутатхэр, судхэр, прокурорхэр, полицием илофышлэхэр тызэкълэуоцхэу тапэуцужыкълэ, а тхъамыкълэго нэпэтэххэр къэдгъэуцуных, гъогу пхэнджым зэрэтэтхэр зы-дядгъэшлэжыи. Тилъэпкъ

цыкълэу хахъо имылэу, ащ тими-гъэгумэкълэу, ешъоным тиныбжыкълэхэр лъэхэтынэхэу, улэрэкълэу урамым тедгъэтхэу, унагъуи шъузи ямылэхэу гум итынэхэмэ, тыкълэдыжыкълэным ищынагъо къытшхъарыошты.

Непэрэ щылэклэлэм кыиы-бэ къыздыхыгъ: зыщыпсэхэрэ чыплэхэм, къуаджэхэм Юфшлэлэ адэтыжъэп, къагъахъэрэри, клэлэцлыкълэ пособиери макълэ. Арэу щытми, ухэплъы-хъажыкълэу, чыжъаломи, нэмыкъл чыплэхэм клэхэзэ лажъэхэрэм шлуклауеу къагъахъэ, тичыгъу дэлажъэхэрэми мыдэуеу къараты. Упсаоу, уемышъуаклохэм, уфаемэ, Юфшлэн бгъотыщт. Ау уешъуаклоу зыми Юф уигъэшлэщтыр. Чадзыжыкълэу хатэхэм уадэлажъэмэ, унагъор рыплыгъынэу узыфаер къыдэ-кълыщт.

Цыфхэм ящылэклэ нахъ дэгъу хъугъэ. Къуаджэ пэпчъ чырбышым хэшлыкълыгъэ унэ зэтэтхэр, чэу дахэхэмкълэ къэшлыхъагъэхэу, машинэ псын-клэхэр ягаражхэм ачлэхэу щылэхэми, сабыеу къагъэхъурэр зы е тлу. Сыда ахэм клэли 5 — 6 къагъэхъоу зыкламы-плуштыр? Тыдэ кыкълышты лъэпкъ хахъор? Мылкъу ял, ау «щылэклэр кын хъугъэ» алош, хэкълыжыи. Къуаджэм илгъэ-сым нэбгырэ 25 — 27-рэ дэ-лыкълэмэ, къыдахъорэр нэбгы-рэ зыщыплл. Егъашлэм адыгэ лъэпкъыр зэрыгушхоу къыхы-гъэр сабийхэу къэхъухэрэр арых. Мыщ фэдэ адыгэ гушы-лэжэ шлагъохэр тилъэпкъ илэх: «Сабыир унагъом ылгъапс», «Сабыибэ уилэныр насыпыгъ».

Зэкълэри шхъафитэу щылэн-хэу фаех, лъэпкъым, унагъом яхэхъон пылгыжыкълэ макълэ. Ешъоным зэрэрэу тилъэпкъ къыфыхырэр къыбгурымы-лонур акъылынчъагъ. Ащ зэрэрэу къыхыкълэр илгъэсишгъэ пчъагъэмэ къаклоцлэ лъэпкъым бжыкълэу илэщт.

ХЪОДЭ Сэфэр.

Зэхэышагъхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъагъхэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ ЮфхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилъэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шъхьалэр**
**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редактор
шъхьалэм иапэрэ
гуадзэр**
АУЛБЭ Руслан

**Редактор
шъхьалэм
игуадзэр —
пшъэдэкIыжъ
зыхьырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен**

**ПшъэдэкIыжъ
зыхьырэ
секретары
НЭПШЭКЪУЙ
Заур**

**Редакциер
зыхьыIэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхьаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын ЮфхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэлоры-
шIапл, зэраушыхьа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4427
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2255

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Къашъор имылъку шъхьал

(Апэрэ нэкуб. къыщечъэ).

— Къыхэпхыгъэ сэнэхьатыр
пшIомыгъэшIэгъонэу укызэрэ-
шъошт шIыкIэр сшIэрэп, — еIо
Бэрзэдж Сыхьатбый. — Лъэпкъ
искусствэм шъэфыбэ зэрэхэлъыр
Iоф пшIэээ къыбгурэIо.

— **КъэшъокIо къызэры-
кIоу тыоплърэп. Кавказ
шъолъырым итрукач
аныхъ дэгъукIэ уалъытэ.
Трюкхэр къэпшыныхэр
орыкIэ сыда?**

— Сэ къэсшIырэ трюкхэр «Зэ-
факIом», «Исламьем», «Тыргъэ-
таом», нэмыкIхэм аныхъ къинхэу
слъытэхэрэп. Къашъо пэпчъ екло-
лIэкIэ хэхыгъэ ищыкIагъ...

— **Пщынэр бгъэбзэрабзэ-
рэм фэдэу зэкIэпщызэ,
пчэгум зыщыгъэчэрэгъу,
«сальто» зыфалорэр къэо-
шы, лъэгуанджэхэр джэ-
хашъом нэмыгъэсыпэхэу
олъатэ. Трюкхэр къызэ-
рыкIохэп. Ухъазырыныгъэ
шъхьаф артистым ищыкIа-
гъэба?**

— Трюкхэр къэпшыныхэм фэшI
зэкIэлыкIоу Iоф зыдэмьшIэжы
хъуштэп. Хэо-хапкIэу упылымэ,
плъакъохэр бгъэузыщтыгъ, шъобж-
хэр ор-орэу зытепщэжыххэзэ, бэрэ
укъэшъон плъэкIыштэп.

Искусствэмрэ спортымрэ

— **Сыхьатбый, мыекъопэ
«Зэкъошныгъэм» ифутбол
ешIэгъухэм, дзюдомкIэ
зэнэкъокъухэм, нэмыкI
спорт зэлукIэгъухэм
уащысэлъэгъу.**

— Ащ паче къысэупчIырэр макIэп.
Спортымрэ сэ сызышылъ ис-
кусствэмрэ зэпхыгъэхэу, бгошын-
хэ умылъэкIыштэу къысщэхъу.
Футболым, дзюдом сшIогъэшIэ-
гъонэу сяплъызэ, сэщ паче къахэс-
хьэрэр бэ. Псэ зыпыт зэлукIэгъу-
хэм журналистхэм мэхъанэ араты-
ба? Сэри сисэнэхьат сегупшысэзэ,
сэлъыхъо.

— **Лъыхьорэм зыфаер
къегъотыба?**

— Турникым мэхъанэ есэты,
гимнастикэм сыпылъ. Слъашъхьэ-
хэр сэгъэпытэх. Нэм ылъэгъурэр
гум езгъэшъхьапэнэу сыфай.

— **Цыфыр зыпшъыкIэ,
ыгу кIодэу къыхэкIы.**

— «Шыум ыгу кIодымэ, шыр
чъэжырэп» адыгэмэ аIоу бэрэ зэ-
хэсэхы. Ащ мэхъанэу ратырэм зы-
щысыдзыеуи уахьтэ къысэкIу-
щтыгъ. Цыфыр Iофэу ышIэрэм
изакъоп зыгъэпшъырэр. Зигъэпсэ-
фын ылъэкIын, кIуачIэ къызыхи-
гъотэжынын фае.

— **Дзюдор Японием къы-
зэрэщечъагъэр ори ошIэ.
Чъыг къуатэмэ осыр тизы
зэхъум, хъульфыгъэр**

**екIуали, къутэмэ цыпэр
къыкъудынгъ, осыр ригъэ-
тэкъохыгъ.**

— Ащ имэхъанэ спортсменмэ
дэгъоу къагурэIо. УзэкIэкIуагъэми,
чыплэу узэрытыгъэм уиуцожьын
плъэкIын фае. ЕтIанэ гукIэ зыо-
гъэпытэ, узэрэлъыкIотэщтым
уегупшысэ.

Шу альэгъу

**Бэрзэдж Сыхьатбый
гушыIэгъу сыфэхъугъэу
«Налмэсым» икъэшъуа-
кIохэу Хьакъуй Анжелэ,
Бэрзэдж Дианэ, Хьаджы-
мэ Эльвирэ, Дугъ Иринэ,
нэмыкIхэми тыкъалъэ-
гъугъ, нэплъэгъу дахэм
зэлъыштагъэхэу къытэб-
гъукIуагъэх. Хьаджымэ
Эльвирэрэ Дугъ Иринэрэ
къызэтеуцохи, гукIэбэ-
ныгъэ хэлъэу къаIуагъэм
тигъэгъушIуагъ.**

— Сыхьатбый шу тэлъэгъу, тэ-
гъэлапIэ. Къыщытхъу. Ащ ехы-
лагъэу гъэзетым нахьыбэрэ къэтх.
Къашъом ар къыщэшIэты.

Дышгъэ къуатэмэ фагъадэу ар-
тистым иIофшIэгъухэр къызэрэ-
щытхъугъэхэр тигуапэу зэдэгъуш-
Iэгъур лъыдгъэкIотагъ.

УагурыIоныр къинэп

— **Артистыр пчэгум къи-
хъаным ыпэкIэ мыгумэ-
кIэу къысэмыIу. Бэрзэдж
Сыхьатбый къашъор зы-
щыригъэжъэным сыда зэ-
гупшысэрэр?**

— ТиIофшIэн дэгъоу ущыгъуа-
зэшъ, сшIэрэп къызыщезгъэжъэ-
щтыр. Къашъом купкIэу иIэм елгы-
тыгъэу, залым чIэсхэм уинэплъэ-
гъукIэ уагурыIон фае. Ащ дакIоу
уикъэшъуакIи агу ребгъэхьыныр
Iофым ищыкIагъ. ОшIа, артистым
лыеу лъэбкъуу ыдзэу, инэплъэгъу
къашъом димыштэу залым чIэсхэм
къызалъэгъукIэ, уасэу къыфашIы-
рэр къеIыхын ылъэкIышт. «Ар-
тистизм» зыфалорэр чIинэ хъухэ-
щтэп. Ухъазырыныгъэу уиIэр къэб-
гъэлъэгъон плъэкIын фае.

— **Артистыр артист
шъхьаем, ари цыфба? Хэ-
укъоу къыхэкIыштба?**

— УзыхъукIэ хэтэ бгъэмы-
сэщтыр? Шым ефэхьэрэм ныбэ-
пхым тырилъхъэу цыфмэ къаIо
зыхъукIэ, ащ шъыпкъагъэу хэлъым
къыщымыухъаныр нахьышIу.

— **«Шым римыдзыхыгъэр
шэсыгъахэп» адыгэмэ аIо.
ЩыкIагъэу уиIэр зыдэп-
шIэжыныр, угу умыгъэ-
кIодыныр ары
зыфасIорэр.**

— Трюкхэр къэзышIы зышIо-
игъо кIалэхэр сэгъасэх. Къинэу зэ-
пачырэр залым чIэсхэм егъаши
альэгъуштэп.

— **Журналистри ащ фэд.
Темэу ыштагъэр зауIэрэ
кIитхыкIыжыгъэми, гъэ-
зетеджэмэ амышIэныр
нахьышIу. ЯщыкIэгъахэп
ар. Iофым кIэухэу фэхъу-
гъэм ереджэх...**

— Сэри шым сыкыыридыхэу
къыхэкIы.

— **Адыгэмэ шыгъэчъэ-
шхэр якIасэх. Ащ пая
шым непэ бэрэ тытегуш-
Iэнэу зыкIэхъурэр?**

— Шым сытесэу трюкхэр зэсэ-
гъашIэх. КъумпIыл Тимур типа-
щэу зытэгъасэ. Нысащэхэм шы-
хэр ахэлажэх, лъэпкъ шэн-хабзэ-
хэр къэтIэтыжыныхэм тыпылъ.
Адыгэ быракъым и Мафэ Мые-
къуапэ мыгъэ зыщагъэмэфэкIым,
тигуапэу шыхэм татесэу къалэм
ипчэгъу тыкыхьагъ.

— **Адыгэ шъуашэм и Ма-
фэ Юныгъом и 28-м Мые-
къуапэ апэрэу шагъэмэ-
фэкIышт. Ащ шъухэлэ-
жъэштба?**

— «Налмэсым» ихудожественнэ
пащэу, артист цIэрыIоу Къулэ Мы-
хъамэт мэфэкIым изэхэщэн игуа-
пэу зыфигъэзагъ. Режиссер Iофы-
гъохэр егъэцакIэх. Тыхъазыр ты-
хэлэжъэнэу. Сценариир зыми фэ-
мыдэу, гъэшIэгъон дэдэу агъэпыс
сшIоигъу. Адыгэ шъуашэр дахэ,
урыпэгэнэуи цыгъ. Дунаим тыща-
шIэным фэшI тибыракъы, тишъуа-
ши тарыгушхоэ, мэфэкI зэхахъэ-
хэм тахэлэжъэшт.

— **Тхъауегъэпсэу. Уигулы-
тэ сэгъэлапIэ. ЗышIо-
шыжырэ цыфмэ уащы-
мыщэу Къулэ Мыхъамэти,
Бастэ Азмэти, Нэныжъ
Айдэмыри къысалуагъ.**

— УзышIошIыжыным имэхъа-
нэ къызгурылорэп. Тхъэм сыкы-
зэригъэхъугъэу, сыгу етыгъэу Iоф
сшIэн фаеу Къулэ Амэрбый апэ-
рэ мафэхэм къызырэсIогагъэр
сщыгъупшэрэп. НэшIошIыгъэр
апшгъэ бгъэуцузэ укызэрэшъо-
щтыри сшIэрэп. Цыфмэ шIэхэу
узыхьадэр къашIэшт гур IофшIэ-
ным кIэрыдыгъэ зыхъукIэ.

— **Артистэу Юрий Никули-
ным ыцIэ зыхьырэ цир-
кым Iоф щыпшIагъ. Япо-
нием, Англием уащылагъ.
Москва ипчэгъу хэхыгъэмэ
уакъыщышъуагъ. Узизэфэ-
хысыжъмэ сыда къахэб-
гъэщырэр? Мылькоу уиIэр
ара?**

Бэрзэдж Сыхьатбый шъабэу
мэщхы. БэшIагъэу тызэрэшIэшъ,
упчIэм иджэуап сэр-сэрэу къэс-
тхы шIоигъоуи къысщыхъугъ.

— Мылькоу сIэрэ къашъор
ары, — еIо Сыхьатбый. — Ащ сы-
рэгъушхо, сырэнсэу. Лъэпкъ шъуа-
шэмрэ лъэпкъ къашъомрэ сыгу
къаIэты.Ныбджэгъоу сIэхэр си-
сэнэхьат къыситыгъэхэу сыщыI.

— **IофшIаплэм ныбджэгъу-
бэ цыуиIа?**

— ГушыIэу «ныбджэгъум» гу-
пшысэу хаплъхьэрэм елгытыгъэр

бэ. СэгъэлапIэх, цыхъэ афэсэшIы,
тызэгурэIо. ЗэкIэ «Налмэсым»
хэтхэм сафэраз. Хьэлэщтэ Аскэр,
Къэлэбый Сыхьатбый, Хьапыштэ
Ислъам, Бахъукъо Адамэ, Шагудж
Батурай, Хьапыштэ Арсен, Цэй
Аслъан, АкIэгъу Муратэ, Тхъагъэ-
псэу Мосэ, Нэныжъ Айдэмыр,
нэмыкIхэми ацIэ къесло сшIоигъу.
Зубаил Хьалимэ опытэу иIэм ныб-
жыкIэхэр зэрэфигъасэхэрэм щысэ
тесэхы.

— **Шъонтырыным узэрэте-
орэр тэшIэ. Трюкачим, сэ-
мэркъэу зыхэлъ къашъом
ар хэгъэшагъэ зэрэхъурэр
гурылогъошIоп.**

— Лъэныкъо зэфэшъхьафхэр
зэфэхьысыжыныхэ плъэкIынэу
«Налмэсым» тыщагъасэ, ащ паче
типащэхэм лъэшэу сафэраз.

— **Адыгэ Республикэр
шIэхэу илээс 20 хъушт.
МэфэкIыр угу къызэринэ-
жыщтыр къыталоба.**

— «Налмэсым» сызыхэтыр
илээс 21-рэ хъугъэ. Адыгэ Респу-
бликэм икъэралыгъо гъэпсыкIэ игъэ-
пытэн тиансамблэ зэрэхэлажэрэм
тегъэгъушIо, кIуачIэ къытеты. Адыгэ
Республикэм изаслуженнэ арти-
стэу сызэрэщытым сыкыпкъыры-
кIызэ, тиреспубликэ къыкIугъэ
гъогумрэ сисэнэхьатрэ зэрэзэпхы-
гъэхэм гукIэ къафэгъэгъэжъэу ма-
фэ гушIуагъохэр къысэкIух. Крас-
нодар краим Адыгеир хагъэхъа-
жышIтэу къэбархэр зэхэтхыщты-
гъэх. Джырэ уахьтэ нэмыкI тызэ-
гупшысэн фаер. Республикэм ыцIэ-
кIэ медальхэр цыфмэ аратых,
щытхъуцIэхэр афаусых. Тибыракъ
шъхьафитэу, тырыгушхоу дунаим
пэбыбатэ. Гъэхъагъэу тIлэр зэрэ-
лъыдгъэкIотэщтыр ары тызэгъу-
пшысэрэр.

— **«Налмэсыр» зыфэдэ
ансамблэр зымышIлэрэ
цыфмэ бэрэ уалокIа?**

— Дугъ Иринэрэ Алла Соловье-
вамер садеджагъ, тызэгъусэу «Нал-
мэсым» таштагъ. Хэгъэгъу ыкIи
къэлэ макIэп концерт къызыщыт-
тыгъэр. «Налмэсым» ежъ-ежырэу
цIэ зыфишIыжыгъ. Тиреспубликэ
илъшъхьэтетхэм искусствэр сыди-
гъуи янэплъэгъу итышъ, неущ ти-
Iофхэр нахьышIу зэрэхъуштхэр
сэшIэ.

— **Уикъоджэ гупсэу
Еджэркъуае, узыплугъэ-
хэм, уиIофшIэгъухэм АР-м
имэфэкI ехъулэу сыда
къяпIо пшIоигъор?**

— Сикъуаджэ орэд къыфасIо
сшIоигъоу бэрэ къыхэкIы. Респу-
бликэм и Мафэ тызэгъусэу дгъэмэ-
фэкIыщтышъ, гукIи псэкIи тыхэ-
лажэ сшIоигъу.

— **УигухэлъышIухэр Тхъэм
къыбдегъэхъух.**

— Тхъауегъэпсэу.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Сурэтхэм арытхэр: Адыгэ Рес-
публикэм изаслуженнэ артистэу
Бэрзэдж Сыхьатбый; шъонты-
рыпаохэр (джабгъумкIэ агъунэкIэ
щысыр Сыхьатбый).